קנין הלכה

3

מראי מקומות

מס׳ 12

חודש טבת תשפ״א

יו״ד הלכות תערובות

סימנים ק - קא

קנין הלכה

Dirshu
דרשו ד׳ ועוזו
קרן עולמית לחיזוק ועידוד לימוד התורה

לתשומת לבכם: במראי מקומות אלו הושקע עמל רב. אין להעתיק, לצלם וכד׳ ללא קבלת אישור בכתב מ״דרשו״

ציונים לדברי הפמ"ג
שנכללים בחומר הנלמד בחודש טבת תשפ"א

סימן ק

סעיף א

ש"ד ס"ק א, ג ו

סעיף ב

מ"ז ס"ק ד, ה

ש"ד ס"ק ז, ח

סימן ק"א

סעיף א

מ"ז ס"ק א, ב

ש"ד ס"ק א עד ד"ה קשיא לי, ס"ק ב

סעיף ב

מ"ז ס"ק ג, ד מד"ה ולענין הלכה עד הסוף

ש"ד ס"ק ה

סעיף ג

מ"ז ס"ק ח

ש"ד ס"ק ח

סעיף ד

מ"ז ס"ק ט

סעיף ה

מ"ז ס"ק יא

ש"ד ס"ק יד

סעיף ו

ש"ד ס"ק טו

סעיף ט

מ"ז ס"ק טו

קנין הלכה

סימן ק
סעיף א

משנה חולין דף צו: גיד הנשה שנתבשל עם הגידים בזמן שמכירו בנותן טעם, ואם לאו כולן אסורין. גמ' דף צט: וליבטל ברובא, בריה שאני.

דין בריה מבואר במסכת חולין לענין שני נידונים:

א. בריה אינה בטילה ברוב.

ב. האוכל איסור שהוא בגדר בריה לוקה מן התורה ואף אם אין בו כזית [גמ' דף קב: לגבי עוף טמא]. ובראשונים מבואר שהדינים תלויים זה בזה, והיינו דמה שנחשב בריה לענין מלקות נחשב בריה לענין תערובות, דכשם שהחשיבה התורה את הבריה לענין שלוקין עליה בכ"ש, כך נחשבת הבריה כדבר חשוב שאינו בטל. [וכך מבואר בתוס' דף צו. ד"ה מאי, ובראי"ש פ"ז סי' לג, ובר"ן דף לו. מדפי הרי"ף ד"ה גרסי'].

אמנם הך דינא דבריה אינה בטילה אינו מן התורה רק מדרבנן, [כן מבואר ברשב"א תורת הבית בית ד' שער א דף יד: ובר"ן חולין שם],[1] וכן הסכימו הפוסקים.[2]

הדבר שנחשב בריה

נפסק בשו"ע דישנם ארבעה תנאים שייחשב הדבר בריה:

א. בריית נשמה, שיהא דבר שהיתה בו חיות כגון עוף טמא, גיד הנשה, אבר מן החי.[3]

ב. שיהא האיסור מתחילתברייתו, כגון עוף טמא, שרץ, לאפוקי עוף טהור שמת ונאסר מטעם נבילה שאינו בגדר בריה [כמבואר בגמ' דף קב:]. תנאי זה בגדר בריה מבואר ברש"י [דף קב: ד"ה טמאה] וכן בר"ן [פרק גיד הנשה דף לו.].[4] ועיין בש"ך [ס"ק ב] שכתב לדון מטעם זה על השו"ע שכתב שביצת אפרוח חשיבא בריה, והרי לא היתה הביצה אסורה מתחילת ברייתה. וכתבו הכרתי ופלתי והפר"ח דכיון שמבואר בגמ' תמורה [דף לא.] שלפני יציאת האפרוח נסרחת הביצה ונעשית כעפר ואז נוצר האפרוח, נמצא שתחילת יצירת האפרוח היתה באיסור.

ג. שתהא הבריה דבר מסויים ושלם שאם יחלק אין שמו עליו, לאפוקי חֵלב שגם אם נחתך חֵלב שמו.[5]

ד. שיהא שלם.

ביאורים והערות

1. ויש שציינו לתוס' ב"מ [דף ו: ד"ה קפץ] דמשמע דסברי דמדאורייתא אין בריה בטילה, ועיי"ש.

2. וכתב הט"ז [ס"ק א] דאם יש בריה אשר היא ספק איסור, ונתערבה בהיתר לא אמרינן בזה דספיקא דרבנן לקולא, ומקורו בדרכי משה סי' נז [ס"ק טו]. דין זה נקרא בפוסקים ספק דאורייתא שנתגלגל לדרבנן, שאין אומרים בזה ספיקא דרבנן לקולא, ועיין בשו"ת רע"א [סי' מט] שהאריך בגדרי דין זה. אמנם כתב הט"ז [הנ"ל] דאם יש ספק אם חתיכה זו שנתערבה היא בריה, ה"ז ספק דרבנן ולקולא.

3. כך כתב הר"ן [פרק גיד הנשה], וכן כתב הרא"ש [שם סי' לג] בשם י"מ. אמנם הרא"ש עצמו נקט דגיד הנשה ואבר מן החי לא מיקרי בריית נשמה, וגם נקט דלהלכה לא בעינן בריית נשמה, וכן נקטו תוס' [דף צו. ד"ה מאי], והשו"ע כתב כלשון הר"ן.

4. לשון הר"ן "בעינן שיהא איסור מגופו כגון גיד הנשה וכיוצ"ב שהוא אסור מתחילת ברייתו, לאפוקי צפור טהורה שמתה שדבר אחר גרם לה להיאסר."

5. <u>תוספת עיון</u>

כתב רע"א בחידושיו [דף קב] שנחלקו הראשונים בגדר זה דאין שמו עליו:

א. רש"י נקט שאין הדבר תלוי בלשון הכתוב בתורה אלא בחשיבות הדבר האסור בעצמו, וכגון עוף שהוא דבר חשוב ויש לו שם לעצמו,

<u>דוגמאות של בריה</u>

א. **<u>אבר מן החי</u>**

כתב הפמ"ג [מ"ז סוס"ק א] דאף שאין לוקין על אכילת אבר מן החי בפחות מכזית, מ"מ יש בו חששות לענין ביטול ברוב, דהא לא בעינן שיהא בו כזית בשר אלא סגי במשהו בשר, והגידין והעצמות משלימין לכזית.

ועיין פת"ש [ס"ק ב] שהביא מחלוקת הפוסקים אם הא דאבר מן החי שנתערב ואינו בטל הוא דוקא כשיש בו כזית, דאז לוקין על אכילתו [כך נקטו הב"ח והפרי תואר, וכ"כ בדעת הפני אריה], או דגם כשאין בו כזית יש לו חשיבות לענין דיני ביטול ברוב ואינו בטל, [כך נקט הפמ"ג].

ב. **<u>נמלה ושאר שרצים ותולעים</u>**

נפסק בשו"ע דנמלה שנפלה לתבשיל הוי בריה ואינה בטילה.

הפוסקים דנו בכמה אופנים של תערובת בנמלים ושרצים וכיוצ"ב, אימתי אמרינן דהוי בגדר תערובת ויש בה מן התורה דין ביטול ברוב, ורק מדרבנן אינה בטילה משום דהוי בריה, ויש אופנים שאנו אומרים בהם [עכ"פ לפי קצת מן הפוסקים] דכיון שהשרץ ניכר, אין זה בגדר תערובת כלל ואין בו דין ביטול מן התורה.

כתב בערוך השלחן [סעיף ז] לגבי ביצת אפרוח [שאפשר להכירה ע"י התבוננות היטב מבחוץ], דאם נתערבה ביצה זו בכמה מאות ביצים הרי היא בטילה, והטעם משום שטורח גדול הוא לחפש בין כל הביצים ולהתבונן בכולן היטב כדי למצוא את הביצה האסורה. אמנם החזו"א [סי' כד ס"ק ח] כתב לגבי שרץ שנפל לתבשיל עב ואינו מוצאו, דכל שהוא ניכר כשיפגענו, אף אם הוא טמון עכשיו בתבשיל, חשיב כניכר ולא שייך ביטול, ומשמע דסובר דמן התורה אין כאן ביטול ברוב ולא רק מדרבנן מדין בריה.

ויבואר ענין זה עוד בע"ה לקמן [סי' קד ס"א].

ג. **<u>ביצת אפרוח</u>**

ביצת אפרוח היא ביצה שנתרקם בה אפרוח ועדיין לא יצא לאויר העולם. ביצה זו אסורה מדרבנן, ואסמכוהו על קרא דכל השרץ השורץ על הארץ כמבואר בגמ' חולין [דף סד.], וכן פסקו הרמב"ם [פ"ג מאכ"א ה"ח] והרשב"א [תורת הבית בית ב' שער ד].[6]

ביאורים והערות

משא"כ חצי עוף אינו נקרא עוף. [ולכן הוצרך רש"י לומר דנבילת עוף טהור לא חשיבא בריה משום שלא נאסרה מתחילת ברייתה, דלולי טעם זה היתה נחשבת בריה].

ב. התוס' והרא"ש נקטו שהדבר תלוי בלשון הכתוב בתורה, דכשאמרה תורה אל תאכל גיד הנשה או עוף טמא, זה שם האיסור, וחצי גיד אינו גיד, וכן חצי עוף טמא אינו עוף. ולפי דבריהם נבילה לא מיקרי בריה, משום שבתורה כתוב לא תאכל כל נבילה וגם כזית בשר נקרא נבילה.

וכתב רע"א דהשו"ע נקט כרש"י בביאור גדר זה של שמו עליו, והוסיף דזה דלא כהפמ"ג שתמה בזה. עיין בפמ"ג [שפ"ד ס"ק ג] שתמה למה הוצרך השו"ע לומר דחיטה אחת של איסור לא מיקרי בריה משום שאינה בריית נשמה, תיפו"ל שלא נאמר בתורה לא תאכל חיטה אלא לא תאכל כלאים או טבל וכיוצ"ב. וכתב רע"א דלפי הגדר של רש"י בביאור ענין שמו עליו א"ש, דחיטה יש לה שם עצמי ואם נחלקה אין לה שם חיטה.

6. ודעת ספר התרומה שרק בתחילת הריקום האיסור הוא מדרבנן, אך כאשר כבר נתרקם האפרוח הרי הוא אסור מהתורה משום נבילה, כמו נפל שעדיין לא נולד, וכך נקט גם הפר"ח [ס"ק ב].

ומבואר מזה שדין בריה נאמר גם בדברים האסורים מדרבנן ולא רק באיסורי תורה.

כתב השו"ע דביצה זו נחשבת בריה, והיינו דחשיב לה בריית נשמה, ועיין בש"ך [סי' פו ס"ק טז] שהביא מחלוקת בנידון זה של הבריה בביצת אפרוח:

א. הב"י נקט שהאפרוח שבתוך הביצה הוא הבריה.

ב. הש"ך עצמו נקט שהביצה היא הבריה.[7]

<u>בריה שנחתכה ממנה חתיכה</u>

כתב הש"ך [ס"ק ו] בשם הרשב"א דאם נחתך מהבריה אבר אחד, תו אינה נחשבת בריה אף שאין הנשמה תלויה באבר זה. ולגבי בריה שנתבשלה ונפלו ממנה פירורים כדרך שרגיל בבישול, הביא הפמ"ג [ש"ד ס"ק ו] בשם הב"י [סי' קא] דעדיין מיקרי בריה, וציין גם לדברי המג"א [סי' רי סק"ד] שכתב כן. ובספר בינת אדם [אות נג (עב)] כתב להקל בזה, דמ"ל דרוב הפוסקים חולקים על דברי הב"י [שמקורם במהרא"י בהגהות שערי דורא].

<u>תולעים שגדלו בפירות</u>

הכרתי ופלתי [ס"ק א וס"ק ד] חתר למצוא לימוד זכות אודות הפירות שנמצאו בהם מילבי"ן [שרצים קטנים ביותר] דכמעט שא"א להזהר בזה. והאריך [ס"ק א] להביא דעת כמה ראשונים הסוברים שבריה בטילה באלף.

וכתב [ס"ק ד] טעם נוסף לגבי המילבי"ן שנוצרים בפירות תלושים, דכיון שלא נאסר אלא שרץ השורץ על הארץ, נמצא שתולעים אלו שנוצרו בפירות התלושים לא נאסרו מתחילת ברייתם, ורק אם פירשו מהפירות האלו ושרצו על הארץ נאסרו, [משא"כ תולעים שנוצרו בפירות מחוברים, שעצם שריצתם בפרי המחובר נחשבת כשריצה על הארץ], וכיון שלא נאסרו מתחילת ברייתם רק משעה שאירע בהם מקרה שפרשו מהפרי ושרצו, לכן אין הם בגדר בריה והרי הם בטלים ברוב.

הפמ"ג [סי' פד ש"ד ס"ק לא] כתב דאין להקל בזה כלל כיון שהפוסקים לא כתבו כן, [והיינו שהפוסקים סוברים דתולעים כאלו הם בכלל בריה, כיון שכאשר ישרצו על הארץ יאסרו]. עוד הוסיף הפמ"ג דיש לחוש שמא המילבי"ן האלו שרצו על הארץ ואח"כ באו אל הפרי. וע"ע בפת"ש [ס"ק א] שהביא מספר טור האבן שנחלק על הכו"פ וסובר דתולעים אלו הם בכלל בריה. גם החוו"ד [ס"ק ה] נחלק על הכו"פ וסובר דמה שאמרו שתלוי אם נאסר מתחילת ברייתו, עיקר הדבר הוא שיהא איסורו מחמת עצמו ולא מחמת דבר אחר, אלא דסתמא דמילתא דבר האסור מחמת עצמו אסור מתחילת ברייתו.

עוד ציין הפת"ש לשו"ת משכנות יעקב שגם הוא חתר למצוא לימוד זכות על הא דמקובל לאכול קמח בימות הקיץ אף שברור בודאי שיש בו מילבי"ן. ותורף דברי המשכנות יעקב הוא, דבתחילה הביא כמה ראשונים שנקטו דבריה בטילה עכ"פ באלף, ועוד הוסיף דנראה דעיקר חשיבות בריה היא כשהיא עומדת בפני עצמה, אלא שאי אפשר להבחין בינה לבין חתיכות אחרות הדומות לה במראה, אבל תולעים אלו הטמונות בקמח או בפירות אינן כבריה.

ביאורים והערות

7. והנה החוו"ד [ס"ק ג] הביא שהכרתי ופלתי [ס"ק ד] הקשה מה ההיכי תימצי של תערובת זו של ביצת אפרוח, דאם מבחוץ ניכר על הביצה שנתרקם בה אפרוח א"כ אין זו תערובת, ואם לא ניכר, מנין יודע שיש בביצה זו אפרוח. וכתב החוו"ד דיש ליישב דמיירי באופן שאכן האפרוח שבביצה ניכר כשמעמידים אותו נגד השמש, וראו שהיה אפרוח בביצה מסויימת, ואח"כ נתרסק האפרוח עצמו בתוך הביצה ותו א"א להכירה, ונתערבה ביצה זו בשאר הביצים, וכיון שהש"ך כתב שדין הבריה הוא בביצה ולא באפרוח שבתוכה, ממילא גם כשנתרסק האפרוח הו"ל בריה. ובהגהות אמרי ברוך [לבעל הברוך טעם] העיר דכיון שלפי הב"י האפרוח הוא הבריה ולא הביצה, א"כ אכתי לא נתיישבו דברי השו"ע שכתב שביצת אפרוח היא בריה. [ובספר בדי השולחן הקשה עוד דאף את"ל דהביצה היא הבריה, מ"מ האפרוח שבתוכה הוא עיקר האיסור, ואם הוא נתרסק אין זו בריה].

קנין הלכה

<u>להלכה</u>: כבר הובאו דברי הפמ"ג שכתב דהפוסקים חששו למילבי"ן, וגם בשו"ע [סעיף ג] העוסק בקדירה של מרק שנפלה לתוכה בריה ונאבדה דהכל אסור, מוכח שדין בריה הוא אף כשהבריה אינה עומדת בפני עצמה.

עוד יש להוסיף דלפי סברת הפר"ח והחזו"א שהובאו לעיל, יש סוגי בריה שאינן בטילות מן התורה אם אפשר להבחין בהם ע"י התבוננות היטב, דאין זה בגדר תערובת בכלל.

ולכן מורים פוסקי זמננו לנפות את הקמח בנפה דקה.

<u>סעיף ב</u>

כתב השו"ע שאם נתערבה בריה בהיתר אינה בטילה, ואם אח"כ נתבשלה כל התערובת, הרוטב אסור בנותן טעם, והיינו דאם יש ברוטב שישים כנגד הבריה האסורה, בטל טעם הבריה. [ואין להצריך ברוטב שישים כנגד כל חתיכות ההיתר, דהא אין אומרים דין חנ"נ בתערובת של הבריה בחתיכות ההיתר, כיון שאין דין חנ"נ בתערובת יבש ביבש], וכאשר אין ברוטב שישים כנגד הבריה אסור הרוטב.

האחרונים דנו לומר דכיון שהפליטה היוצאת מהבריה אינה בריה, א"כ אמאי לא תיבטל הפליטה ברוב של חתיכות ההיתר, והרי איתא [סי' קא סעיף ז] דאם נתערבה בריה או חתיכה הראויה להתכבד בחתיכות אחרות של היתר, ואח"כ נחתכה אחת מהחתיכות הותרה חתיכה זו ממ"נ, דאם היא האיסור א"כ גם היא בטילה ברוב, שהרי אינה בריה, ואם היא ההיתר מותרת היא, וה"נ נימא דהפליטה שנפלטה מהבריה, הוי כאילו חתכו מהבריה חתיכה שאין לה חשיבות, ותיבטל ברוב.

וכתב החוות דעת [ס"ק ו] דרק באופן שכל הבריה [או החתיכה הראויה להתכבד] נחתכה אז אמרינן דבטלים הם, אבל אם הבריה נשארה ורק נפלט ממנה הטעם, [א"נ אם נחתכה ממנה חתיכה קטנה באופן שנשאר דין בריה], אין להתיר את הפליטה, דכיון שהבריה עצמה אסורה ואינה בטילה ברוב, לא יתכן להתיר את הטעם הנפלט ממנה. וציין החוו"ד לדברי הט"ז [סי' קי ס"ק ה] שכתב כן, וגם בסי' קי בכללי ס"ס [אות י] כתב החוו"ד כעי"ז, וציין לדברי הט"ז הנ"ל.

הש"ך בנקוה"כ [סימן קי] כתב על הט"ז [הנ"ל] שאין טענתו טענה, דמשכח"ל שבחתיכה אחת יהא חלק שיוכרע לאיסור וחלק אחר שיוכרע להיתר, דהאי כדיניה והאי כדיניה, וכ"ש בתערובת בריה וחתיכה הראויה להתכבד, שכל עיקר איסורם אינו אלא מדרבנן, דהם אמרו לאסור את החתיכה הראויה להתכבד, והם אמרו להתיר מה שנחתך ממנה.

וע"ע בדברי רע"א [סי' קא על השו"ע ס"ז] שכתב דאם נתערבה חהר"ל בחתיכות אחרות ונאסרה התערובת, ואח"כ נפלה חתיכה אחת מהתערובת לתבשיל ופלטה בו את טעמה ולא היה שישים נגדה, החתיכה הזו אסורה וצריך להוציאה מהתבשיל, אך התבשיל מותר, דפליטת החתיכה אינה חהר"ל ובטילה היא ברוב החתיכות המותרות, וציין רע"א לפמ"ג [סי' קי דיני ס"ס אות י].

<u>דין דבוק בירך שנתבשל עם שמנו של גיד הנשה</u>

השו"ע כתב דסגי בשישים כנגד שמנו של הגיד. והט"ז [ס"ק ד] והש"ך [ס"ק ח] כתבו דלפי הפוסקים הסוברים דין חנ"נ ומחמירים באיסור הדבוק להיתר, א"כ כשאין בירך עצמה שישים נגד שמנו של הגיד, נעשית כולה נבילה וצריכים שישים נגד כולה. אמנם אין זו קושיא על הטור ועל השו"ע דהם אינם סוברים דין חנ"נ, אך הש"ך תמה על הרמ"א שהעתיק בספר תורת חטאת את דברי הטור בפשיטות, וגם בשו"ע לא נחלק הרמ"א על המחבר.

[עוד הוסיף הש"ך דעיקר המקור לחומרא דדבוק, למדו בשערי דורא ובאגודה מירך שנתבשל בה גיד. ועיין בפמ"ג שהביא דבספר מנחת יעקב דחה ראיה זו, דהמשנה סוברת דיש בגידין בנותן טעם, ולכן יש בזה דין דבוק, משא"כ להלכה דקיי"ל אין בגידין בנותן טעם ובאנו לאסור רק מדין שמנו של גיד שאיסורו קלוש משאר איסורין דרבנן (ורק ישראל קדושים נהגו בו איסור), י"ל

שבזה לא החמירו דין דבוק]. עוד ציין המנחת יעקב לשיטת הריב"ם בתוס' [דף צז. ד"ה שאני, ודף קט: ד"ה והלכתא] שנקט דלא החמירו בשמנו של גיד יותר מאשר בגיד עצמו, וכיון שהגיד אינו אוסר גם שמנו אינו אוסר, והוי צירוף נוסף להקל בזה.

<u>להלכה</u>: כתב הפמ"ג דצ"ע לדינא אם יש דין דבוק בשמנו של גיד. והגר"א [ס"ק יז] והחוו"ד [חידושים אות ו] נקטו כהט"ז והש"ך שיש בזה דין דבוק.

מלבד קושית הט"ז והש"ך הנ"ל שיהא דין דבוק בשמנו של גיד, יש להוסיף דאם קיימנן בירך שנתבשלה עם שמנו של גיד, א"כ כבר נמלחה הירך קודם לכן, ונאסר ממנה כדי קליפה או כדי נטילה, או אפשר דאף כולה נאסרה [עיין סי' קה ס"ט], וא"כ הירך עצמה [או חלק ממנה] אסורה בלאו הכי, וחל דין חנ"נ על מה שנאסר כמבואר ברמ"א [סי' קה ס"ט] ובש"ך [סי' צב ס"ק טז].

<u>דין גיד הנשה שנימוח בתבשיל</u>

כתב השו"ע בסוף הסעיף דאם נימוח הגיד בתבשיל ואינו ניכר, צריך שישים נגדו. ומקור הדברים הוא ברשב"א בתורת הבית [בית ד' שער א, בארוך דף יח. ובקצר דף יג:].

והנה הרשב"א [תורת הבית הארוך] כתב לדון באיסור זה, דאפשר שבגיד לא הצריכו חכמים שישים כיון שאפילו נמחה באינו מינו לעולם אינו נותן טעם, לכן אפשר דסגי ברוב היתר, והביא הט"ז [ס"ק ה] את לשון הרשב"א. אמנם הרשב"א לא החליט זאת להיתר, וגם בתוה"ק העתיק בפשיטות לאיסור. [אמנם משמע דאיסור זה אינו אלא מדרבנן, כיון שבמציאות אינו נותן טעם, ודמי להא דאצריכוהו שישים בתערובת מין במינו, [וכן כתב הכרתי ופלתי].

<u>להלכה</u>: כתב הט"ז [ס"ק ה] דאם נמחה הגיד ברוב היתר ונשפך התבשיל ואין ידוע אם היה שישים דיש להקל בספק, והפמ"ג הביא דהפר"ח והכו"פ הקילו בשעה"ד אפילו כשאין שישים.[8]

<u>סעיף ג</u>

מקור הדין הוא בתשובת הרשב"א [סי' קא], ומבואר בו דהאיסור לאכול את התבשיל הוא מטעם דין בריה. עוד עולה מזה מזה דאיירי באופן שהתבשיל מוגדר כתערובת, והיינו באופן שגם אם יפגע בבריה לא יכירנה, אך אם יכירנה סוברים הפר"ח והחזו"א דבכה"ג אינו בגדר תערובת כלל, [כמבואר לעיל סעיף א], ואם אינו בגדר תערובת ה"ז אסור מן התורה, שמא פוגע בבריה. וכתב הרשב"א שהקדירה עצמה מותרת, כיון שהבלוע בה אינו בגדר בריה וממילא הוא בטל בתבשיל. [ולדעת הרשב"א אף אם

ביאורים והערות

8. <u>תוספת עיון</u>

והחוו"ד [ס"ק ז] כתב דלא יתכן לומר שלגיד אין טעם כלל, דא"כ איך יתכן שנחלקו תנאים בזה אם יש בגידין בנותן טעם, אע"כ יש לו קצת טעם ונחלקו אם יש בכוחו לאסור בפליטתו, אבל כשנימוח הגיד ניכר טעמו, נמצא שאוכל את הגיד עצמו וה"ז אסור. וכעי"ז כתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק ה], ועיין בש"ך [סי' קג ס"ק ב].

אין שישים בתבשיל נגד הבריה מ"מ שרי, דהטעם היוצא מהדברים המאוסים הוא נטל"פ, [ויתבאר דין זה בע"ה בסי' קד].[9]

סעיף ד

מקור הדין הוא בתשובת הרשב"א [סי' קיג], וטעמו שהואיל והוחזקו ג' תולעים בתבשיל זה הרי זה כודאי שיש תולעים נוספים, ולכן אסור לאכול את התבשיל, ואין להקל מטעם שמא נימוחו הבריה, כיון שאין זה ספק שקול כ"כ, וכמו שהבאנו בסעיף ג מהפמ"ג [סי' פד ש"ד ס"ק לב].

ואם לא היה התבשיל מוחזק בתולעים רק היה בגדר ספק, היינו מקילים בנתבשל מחמת ס"ס, ספק שמא אין בתבשיל תולעים, וספק שמא נימוחו.

סימן קא

סעיף א

גמ' חולין דף ק. וכן חתיכה של נבילה וכו', עד אבל גיד אימא לא צריכא.

מקור הדין של חתיכה הראויה להתכבד הוא בגמ' [דף ק.], עיי"ש שביארו בזה את המשנה [דף צו:] דחתיכה של נבילה או של דג טמא שנתבשלו עם חתיכות ואינו מכירן כולן אסורות, והיינו דאין החתיכה של האיסור בטילה ברוב. [ומ"מ איתא במשנה שם. דהרוטב נאסר רק אם חתיכת האיסור יכולה ליתן בו טעם, דאם אין בה כדי ליתן טעם בטילה פליטתה, דהפליטה אינה ראויה להתכבד].

טעם הדין שחתיכה הראויה להתכבד אינה בטילה

הראשונים נחלקו בטעם הדין דחהר"ל אינה בטילה:

א. תום' [זבחים דף עב. ד"ה אלא] והרא"ש [פ"ז חולין סי' לו] כתבו דהוא משום דהוי דבר שבמנין, ובגדר "את שדרכו לימנות".

ב. הרשב"א [תורת הבית בית ד' שער א דף יג:] והר"ן [על הרי"ף דף לו: ד"ה וגרסינן] כתבו שהטעם הוא משום חשיבותה, דראויה להתכבד בה לפני האורחים [ולכן אף שאינה בגדר "את שדרכו לימנות" מ"מ אינה בטילה].[10]

וכתב החוו"ד [ס"ק א] דנפק"מ בין שיטות הראשונים, הוא לגבי חתיכה הראויה להתכבד רק לנכרי ואסורה לישראל, דלפי תום' אכתי הויא כדבר שבמנין, שהרי כשימכרוה לגוי ימכרוה במנין, ואילו לפי הרשב"א דתליא בחשיבותה שראויה לכבד בה, י"ל דמיירי בדוקא בראויה לישראל, ועיין להלן בסעיף זה בדין זה של נכרי.

גדר אורחים, וחתיכה הראויה להתכבד בה

כתב הרשב"א [תורת הבית בית ד' שער א דף יג:] דמיירי באורחים נכבדים [שלא יתנו לפניהם חתיכה קטנה], וכן כתב הית"ש

ביאורים והערות

9. תוספת עיון

ולכאורה צ"ע למה לא אמרינן דיש כאן ספק בריה, שמא נימוחה הבריה בתבשיל, ואין לומר דאין להסתפק בזה כלל, שהרי בסי' פד הובאו דברי הראשונים דכאשר יש ספק אם יש תולעים בתבשיל שרינן מטעם ס"ס, ספק שמא אין תולעים, וספק נימוחו, ועיין ש"ך [שם ס"ק כט] שהביא כן בשם הרשב"א. וכתב הפמ"ג שם [ש"ד ס"ק לב] דצ"ל דספק שמא נימוח לא הוי ספק השקול כ"כ.

10. וכתב הר"ן דמ"מ לפי רבנן דס"ל דרק ז' דברים חשובים אינם בטלים גם חהר"ל בטילה, אך הביא שדעת הרמב"ם אינו כן, דפסק כרבנן ואעפ"כ פסק דחהר"ל אינה בטילה. וכן פסק השו"ע, שבסי' קי [ס"א] פסק כרבנן, ואילו בסימן קא פסק דין חהר"ל.

[הובא בפמ"ג מ"ז ס"ק א] דמירי באורחים יקרים וחשובים.[11]

<u>חתיכה הראויה להתכבד אחר הביטול וקודם לו</u>

כתב השו"ע [ומקורו בתוס' דף ק. ד"ה שאני וברא"ש שם] דחתיכה של בשר בחלב חשיבא ראויה להתכבד, [אף שהיא אסורה בהנאה ואסור ליתנה אף לגויים], משום שאחר שיתבטל איסורה ברוב, תהא מותרת באכילה ויהא אפשר להתכבד בה לפני אורחים, והיינו דאזלינן בזה בתר המצב שיהא בחתיכה אחר הביטול.

ודנו הפוסקים מה דין חתיכה הראויה להתכבד קודם הביטול, אך אחר הביטול לא תהא ראויה להתכבד. וציין הפמ"ג למחלוקת שנחלקו הפוסקים בדיני דבר שבמנין בענין נר חנוכה, דדעת התרומת הדשן [סימן קג] שאם נתערב נר חנוכה דולק [שאסור ליהנות לאורו] בשני שמשים דולקים, אין הוא בטל משום דהוי דבר שבמנין, והובאו דבריו ברמ"א [או"ח סי' תרעג ס"א]. והט"ז [שם] נחלק על בעל התה"ד וכתב דדבטל כיון דאזלינן בתר המצב שיהא אחר הביטול, ונרות אחר ביטולם נמכרים במשקל ולא במנין, וכך נקט שם הגר"א.

אמנם רע"א [שם על השו"ע] כתב באריכות לברר את דברי התה"ד, ולשיטתו דין חהר"ל נאמר גם באופן שרק קודם הביטול הוי דבר שבמנין ואם יתבטל לא יהא דבר שבמנין. גם הפמ"ג [כאן ש"ד ס"ק א] נקט כדברים אלו, שלדעת התה"ד אזלינן בין אחרי המצב קודם הביטול, ובין המצב אחר הביטול, וכן נקט הפמ"ג עצמו לדינא. והמשנ"ב [שעה"צ סי' תרעג ס"ק כד] הניח דין זה בצ"ע.

<u>דין חתיכה הראויה להתכבד כשאיסורה רק מדרבנן</u>

כתב הרמ"א שדין חהר"ל נאמר גם בחתיכה האסורה רק מדרבנן, ומקורו בב"י [סוף הסי'] שלמד כן מדברי הרמב"ם [פט"ז מאכ"א ה"ו] שכתב דין חהר"ל בחתיכה של בשר חולין שנשחטו בעזרה, אף שדעת הרמב"ם שהאיסור של חולין שנשחטו בעזרה הוא מדרבנן [כמבואר ברמב"ם פ"ב שחיטה ה"ג, דהאוכל בשר חולין שנשחטו בעזרה מכין אותו מכת מרדות]. והפרי חדש תמה על הב"י, דהא הב"י עצמו כתב [בכ"מ] על הרמב"ם [פ"ב שחיטה] שהאיסור הוא מדאורייתא, ומה שאין לוקין מדאורייתא הוא משום שלא נאמר בזה לאו בתורה.

ועכ"פ לדינא הסכימו הפוסקים שגם בדרבנן אמרינן דין חהר"ל, [פרט לבישולי עכו"ם ופת עכו"ם וחמאת עכו"ם, שבזה כתב הש"ך (סי' קיב ס"ק כג) דבטילי ברוב אף אם הן חהר"ל].

ביאורים והערות

11. <u>תוספת עיון</u>

<u>חתיכה הראויה להתכבד רק לגוי</u>

האחרונים דנו בחתיכה האסורה באכילה גם לאחר שתיבטל, [כגון חתיכת נבילה שנתערבה בחתיכות של היתר, וכולן אינן מנוקרות], האם היא בגדר ראויה להתכבד כיון שראויה לגוי, או דבעינן ראויה להתכבד לישראל. הפר"ח [ס"ק א] נקט בפשיטות דבעינן דוקא ראויה לישראל, והעתיקו דבריו הכו"פ והפמ"ג [ש"ד ס"ק א]. ולעיל בתחילת הסעיף הבאנו את דברי החוו"ד שתלה זאת במחלוקת הראשונים בטעם הא דאין חהר"ל בטילה, דלפי תוס' אינה בטילה, ולפי הרשב"א בטילה, וכתב החוו"ד להקל בזה משום דספיקא דרבנן לקולא. [והפמ"ג למד מלשון הרשב"א (תוה"א) דבעינן שתוכל החתיכה להתכבד לכל האורחים, ולא סגי בראויה רק לכהנים, וכתב דא"כ ה"ה דלא סגי בראויה רק לגויים].

ובספר בדי השולחן [ד"ה דאם] למד כן גם מדברי השערי דורא [סי' מ] שדן על חתיכת נבילה שלא נמלחה אי חשיבא חהר"ל, ומבואר מזה דלא סגי בראויה לגוי שתיחשב חהר"ל.

ולענין תרי דרבנן, כתב החוו"ד [ס"ק ב] שבזה כו"ע מודו דאין חהר"ל, וציין מקורו לגמ' [יבמות דף פא.]. אמנם היד יהודה [פי' הארוך ס"ק ג] נחלק על זה, דאין מקור לחלק בין חד דרבנן לתרי דרבנן.

<u>בדין חתיכה שיש בה ספק אם היא ראויה להתכבד</u>

כתב הרמ"א [ומקורו בספר או"ה] דאם יש ספק אם החתיכה ראויה להתכבד, הוי ספיקא דרבנן ולקולא. ובספר פרי תואר וכן בפמ"ג [מ"ז ס"ק ב] הקשו דלכאורה ספק זה הוי ספק חסרון ידיעה, דנהי דאנו איננו יכולים להחליט אם חתיכה זו היא בגדר ראויה להתכבד, מ"מ אפשר שבמקום אחר יש בקיאים היכולים להחליט זאת. ותירץ הפרי תואר [והובא בפמ"ג] דלענין הגדרת "ראוי להתכבד" לא מהני החלטת בני אדם ממקום אחר, דענין זה משתנה ממקום למקום, וכל שאנשי המקום הזה אינם יכולים להחליט זאת, הרי זה בגדר ספק ולא בגדר חסרון ידיעה.

עוד תירץ הפרי תואר דמשכח"ל ספק חהר"ל בפלוגתא דרבוותא, שנחלקו בכמה אופנים אי חשיבא החתיכה כראויה להתכבד, וספק זה אינו בגדר חסרון ידיעה.

[ובספר מנחת יעקב (הובא בפמ"ג שם) צייר אופן נוסף של ספק בחהר"ל, כגון שנפלה חתיכת איסור לבין שתי חתיכות היתר ונתערבה, ואנו רואין לפנינו ג' חתיכות אשר חלק מהן ראויות להתכבד וחלק אינן ראויות, ואין אנו יודעים אם חתיכת האיסור היתה ראויה להתכבד, דבזה הוי ג"כ ספק אם האיסור ראוי להתכבד, ומספק נקטינן לקולא. אמנם כתב הפמ"ג דלא משמע שהרמ"א נתכוין לאופן כזה].

<u>חתיכה הראויה להתכבד שהיא ספק איסור שנתערבה ברוב היתר</u>

כתב הש"ך [ס"ק ב] דאם כבר ידוע שהחתיכה היא ראויה להתכבד אך יש ספק אם היא אסורה, אין בזה דין ביטול ואין אומרים בזה דהוי ספיקא דרבנן, והטעם דכיון שעיקר הספק הוא בדאורייתא ומחמרינן בו, ממילא הוי כחתיכה שהיא בודאי אסורה ואין בה ביטול ברוב.

והנה בציור זה יש מקום לדון היתר מצד נוסף [מלבד דין ביטול ברוב], די"ל דהוי ספק ספיקא, ספק אם החתיכה שנוטל לידו היא זו שנתערבה, ואפילו אם אכן זו היא, אולי אינה אסורה כלל. אלא שזהו נידון של ספק אחד בגוף וספק אחד בתערובת, דקיי"ל [סי' קי ס"ט] דלא אמרינן בו היתר של ס"ס. [ועיי"ש ברמ"א שכתב שהוא משום שהחתיכה הראשונה אסורה מן התורה ולכך אין דנים זאת כס"ס]. וכתב הש"ך [שם ס"ק סב] והובאו דבריו בדגמ"ר [תניינא בסעיף דידן], דלפי הרמ"א אם יהיה ספק אחד בגוף באיסור דרבנן [במקרה שאין מקילין בו מדין ספק דרבנן] ונתערב, יהיה בו היתר מדין ספק ספיקא, משא"כ להשו"ע שם יש להחמיר בכל גווני בספק א' בגוף וא' בתערובת, אף כשאיסורו מדרבנן.

<u>חתיכת בשר בחלב</u>

מקור הדין שחתיכת בשר בחלב אינה בטילה הוא במשנה [ע"ז דף עד.], וביארו הראשונים שאין זה דומה לחתיכת היתר שנבלע בה טעם איסור, משום שלגבי בשר בחלב כל אחד מהם בפ"ע הוא היתר, וההרכבה של שניהם יחד היא שנאסרה, ולכן אמרינן דגופה של החתיכה נאסר.

<u>בשר בחלב דרבנן</u>

כתב החוו"ד [סימן פז ס"ק ג] דחתיכת בשר שנאסרה מדין בשר בחלב שלא ע"י בישול אלא ע"י כבישה או מליחה, אינה נחשבת

חתיכה הראויה להתכבד, דדוקא ע"י בישול אמרינן דהוי כאיסור מגופו ולא באופן האסור רק מדרבנן. [החוו"ד למד דבריו מהש"ך וכמבואר בהערה].[12]

רע"א [בהגהותיו לחוו"ד] כתב לדחות את ראייתו של החוו"ד מהש"ך, ונקט דלענין דין חהר"ל גם הש"ך מודה שבשר בחלב דרבנן הוי ג"כ בכלל חהר"ל.

גם הב"ח והכנה"ג נוקטים דבשר בחלב דרבנן חשיבי חהר"ל, ומטעם זה כתב הב"ח שבשר עוף שנתבשל בחלב הוי חהר"ל אף שאיסורה רק מדרבנן, וכן כתב הפמ"ג [מ"ז ריש ס"ק ג]. וכתב הפמ"ג הטעם, משום שגם לגבי בשר בחלב דרבנן כל אחד מהם לבדו הוי היתר, ורק ההרכבה של שניהם היא האיסור, וחשיב איסור מגופו.[13]

<u>העולה מדברי הט"ז [ס"ק ד] והש"ך [בנקוה"כ]</u>

א. גבינה שהועמדה בחלב טריפה, כתב התו"ח שאינה חהר"ל, כיון שהגבינה עצמה אינה גופה של איסור.[14]

ב. אמנם גבינה שנעשתה מחלב טריפה הרי היא כגופו של איסור והוי חהר"ל, אף אם לא כל הגבינה נעשתה מחלב טריפה, אלא שנתערב בחלב טריפה בשיעור שאפשר לעשות ממנו גבינה שהיא חהר"ל. [כן ביאר הפמ"ג (מ"ז ס"ק ד) את דברי הט"ז בהמשך הדברים].

ג. גבינה שהועמדה בקיבה של איסור כגון בעור קיבת נבילה, כתב הט"ז [בסוף דבריו] דכיון שיש כאן איסור בשר בחלב ה"ז בגדר חהר"ל. ועיין בפמ"ג [מ"ז ס"ק ד] שכתב דלפ"ז הט"ז איירי באופן שאין שישים בחלב כנגד עור הקיבה, ולכן יש כאן איסור בשר בחלב בגוף הגבינה והוי חהר"ל. [ועיין ברע"א שתמה על הט"ז דלשיטתו בריש סי' פז לא היה לו לכתוב כאן דיש איסור בב"ח, כיון שהבשר אסור מדין נבילה].

ד. גבינה שנעשתה מחלב של היתר שנתערב בו חלב טמא, אינה בגדר חהר"ל אף אם יש בחלב הטמא שיעור גדול. והטעם משום דחלב טמא אינו עומד ואינו נעשה גבינה, והוא נשאר בין נקבי הגבינה, וא"כ אין בו צורת גבינה ולכן אינו נחשב חהר"ל.

ה. גבינה של גויים [שאסרוה חז"ל מחשש שמא עירבו בה חלב טמא, או שמא העמידוה בקיבת נבילה, אך למעשה נאסרה אף אם ידוע שהעמידוה בעשבים].

א. הט"ז כתב דלא חשיבא חהר"ל משום שאין איסורה מגופה, וכתב דכן דעת התורת חטאת.[15]

ביאורים והערות

12. החוו"ד למד זאת מדברי הש"ך [סי' פז ס"ק ל] שכתב דמה שאמרו דדבר המעמיד אינו בטל אף באלף, היינו דווקא כשהמעמיד עצמו אסור והאיסור מגופו, ולא כאשר המעמיד נאסר משום שבלע איסור. והוסיף הש"ך שאם העמיד בדבר האסור משום בשר בחלב, כגון בחלב שנמצא בקיבת בהמה שנשחטה ונמלח עמה, אין בזה דין דבר המעמיד כיון שאינו בגדר בשר בחלב דאורייתא, שלא נתבשל עמו רק נמלח עמו. ולמד מזה החוו"ד דה"נ לענין דין חהר"ל, דלא חשיב איסור מגופו רק ע"י בישול, ולא ע"י כבישה או מליחה.

13. אמנם כתב הפמ"ג שלדעת הרמב"ם [פט"ז הכ"ז] שנקט שלגבי בשר עוף בחלב לא אמרינן חנ"נ, ואם חתיכת עוף נאסרה מחלב יכול להרבות עכשיו עוד חתיכות עוף באופן שאין שישים נגד החלב ויחזור הכל להיתר, [עיין בט"ז (סי' צ ס"ק ד) שהביא את שיטת הרמב"ם הזו], גם לא יהא דין חהר"ל.

14. והוסיף התורת חטאת דזה דלא כהאו"ה שאסר בזה. והש"ך [נקה"כ] תמה על התו"ח דהא האו"ה לא איירי בגבינה שהועמדה בחלב טריפה אלא בגבינה שנעשתה מחלב טריפה עצמו, ובזה אכן מיקרי חהר"ל. אמנם דברי הנקה"כ צ"ב, דהוא עצמו מעתיק מדברי האו"ה דין נוסף, דגבינה שהועמדה בקיבה שנאסרה משום בב"ח הרי היא חהר"ל, ומבואר מזה שהאו"ה אסר גם כאשר רק המעמיד הוא איסור. ועיין בפמ"ג [מ"ז ס"ק ד] שכתב דהאו"ה סובר דמעמיד הוי כאילו הוא בעין, וחמיר טפי משאר תערובת ולכן חשיב חהר"ל, וע"ז חולק התו"ח וסובר דלא חשיב חהר"ל, וגם הט"ז והש"ך בנקה"כ הסכימו כן לדינא.

15. ונקט הט"ז דכן דעת התו"ח דגבינה של גויים אינה חהר"ל, והש"ך בנקה"כ נחלק עליו וכתב דהתו"ח מודה בגבינה של גויים, ובספר מנחת יעקב הוכיח שדעת התו"ח כהט"ז, דלא חשיבא חהר"ל.

ב. הב"ח והש"ך [נקה"כ] והפר"ח [ס"ק ה] נקטו דהוי חהר"ל, דכיון שנאסרה הגבינה אף באופן שידוע שהעמידוה בעשבים, א"כ מוכח שאיסורה מחמת עצמה ולא מחמת תערובת.

מלבד הנימוקים האלו [באופנים השונים של גבינה אי חשיבי חהר"ל], הביא הט"ז את דברי המהרש"ל שנקט דגבינה אינה נחשבת כלל חתיכה הראויה להתכבד, כי אינה חשובה לאכול ממנה כדי שביעה משום שהיא קשה לגוף וכו'. והט"ז נחלק עליו ונקט דגבינה חשיבה חהר"ל וכמו שנקטו האו"ה והתו"ח, וכן נקטו הרבה אחרונים.

<u>להלכה</u>: כתב המנחת יעקב [הובא בפמ"ג מ"ז ס"ק ד] דיש להקל בגבינה של גויים מחמת ב' צירופים, שיטת הרש"ל דגבינה לא חשיבא כלל חהר"ל, ושיטת התו"ח והט"ז דגבינה של גויים לא חשיבא חהר"ל.[16]

<u>סעיף ג</u>

הראשונים נחלקו בתרנגולת שחוטה שלא הופשטה מנוצתה, וה"ה בחתיכה גדולה מאוד שלא נחתכה, אם נחשבות ראויה להתכבד:

א. תוס' [זבחים דף עב. ד"ה אלא] והרא"ש [חולין פ"ז סי' לו] נוקטים דחשיב חהר"ל, דאף שבמצב הנוכחי אין החתיכה ראויה להתכבד, אין בכך כלום, דסו"ס שיעורה חשוב והוי דבר שבמנין.

ב. הרשב"א [תורת הבית בית ד שער א דף יג:] והר"ן [דף לו: בדפי הרי"ף] נוקטים דלא חשיבא חהר"ל כיון שבמצב הנוכחי אינה ראויה להתכבד, דלשיטתם ענין ראוי להתכבד דלא בטל אינו מטעם דהוי דבר שבמנין, אלא מצד עצם החשיבות שראוי להתכבד.

<u>להלכה</u>: השו"ע פסק לקולא דלא חשיבא חהר"ל, כיון שספיקא דרבנן לקולא. והרמ"א מחלק, שבתרנגולת בנוצתה [וכ"ש כבש שלא הופשט] לא הויא חהר"ל ובטל, משא"כ לאחר שהוסרה הנוצה נוהגים דהויא חהר"ל אף שעדיין לא נחתכה ולא נתבשלה, דאין זה מחוסר מעשה רב.[17]

בטעם הא דנקט הרמ"א דתרנגולת בנוצתה גריעא ולא חשיבא חהר"ל, כתב הרמ"א דהוא משום שהיא מחוסרת מעשה גדול. [והב"ח בשם המהרש"ל, והפמ"ג [ש"ד ס"ק ז] הביאו סברא נוספת, דתרנגולת בנוצתה הויא דבר מאוס, וביארו דזה הטעם דלא חשיבא התרנגולת גם דבר שבמנין, משום דבטלה חשיבותא לגמרי].

כתב השו"ע ומקורו בסמ"ק [סי' ריד המובא בב"י] דאם נתערבה התרנגולת בנוצתה ובטלה, אף שאח"כ הסירו הנוצה וחתכוה

ביאורים והערות

16. <u>תוספת עיון</u>

עיין בחוות דעת [ס"ק ז] שהביא את דברי הנוב"י בענין תערובת פשטידות חלביות אשר באחת מהן נבלע טעם בשר, וכתב הנוב"י דאין כאן חהר"ל ובטל ברוב. והחוו"ד הקשה דנימא דאין כאן תערובת כלל, כיון שאפשר לברר את האיסור ע"י טעימת קפילא, וממילא אין כאן ביטול ברוב כלל.

אמנם קושיא זו קיימת על עצם הדין שבשו"ע אשר מקורה בגמ' בע"ז [דף עד.] דחתיכה של בשר בחלב שנתערבה בחתיכות אחרות אינה בטילה מדין חהר"ל, ולמה צריך לטעם זה, תיפו"ל שאין כאן תערובת כלל כיון שקפילא יכול לטעום ולברר איזו חתיכה בלעה חלב, וחזינן שאין זו טענה.

והטעם לזה כתב החוו"ד דכיון שהרא"ש [פ"ה ע"ז סי' לו] כתב דכאשר יש ס"ס א"צ לברר ע"י קפילא, ה"נ כשיש תערובת א"צ לבטל ע"י ספק ספיקא.

וכל זה דלא כהפר"ח שכתב דאם אפשר לברר ע"י טעימת קפילא אין זה בגדר תערובת כלל ואין בו ביטול.

לחתיכות הראויות להתכבד, אין האיסור חוזר וניעור. ומשמע שהרמ"א מסכים לדין זה.[18]

<u>לא נודעה התערובת עד שהוסרה הנוצה</u>

במקרה שלא נודעה התערובת עד שהוסרה הנוצה ונחתך העוף לחתיכות הראויות להתכבד, כתבו כמה אחרונים [הפרי תואר, הובא בפמ"ג (ש"ד ס"ק ח), והרדב"ז, הובא בפת"ש (ס"ק ה)] שבכה"ג אינו בטל, כיון שלפני שנודעה התערובת עדיין לא בטל האיסור ברוב כמבואר ברא"ש [פרק גיד הנשה סי' לז].

אמנם כתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק ח] שבמקום הפסד מרובה ושעת הדחק יש לצדד להקל אם נודעה התערובת קודם שנתבשלו החתיכות, ולצרף את שיטת הרשב"א הסובר שחתיכה חיה שאינה מבושלת אינה בגדר חהר"ל, וסיים דמ"מ צ"ע, והפמ"ג [ש"ד סי' קי ס"ק יג] החמיר בזה.[19] והיד יהודה [פי' הארוך ס"ק ח] כתב דכיון שיש הרבה פוסקים הסוברים דביטול איסורים אינו תלוי בידיעה, וממילא כבר נתבטל האיסור כשהיתה התרנגולת בנוצתה, לכן אם יש צד נוסף להתיר כגון כבש שלם או אווז שלם יש להקל.

עיין בש"ך [ס"ק ז] שכתב דתרנגולת בנוצתה אינה נחשבת גם דבר שבמנין, [ולכן אף להרמ"א [סימן קי] שדבר שבמנין אינו בטל, מ"מ תרנגולת בנוצתה בטילה], וכתב הטעם משום שהיא מחוסרת תיקון גדול. והפמ"ג [ש"ד ס"ק ז] כתב הטעם משום שהתרנגולת בנוצתה היא מאוסה, וכל כה"ג אינו נחשב דבר שבמנין.[20]

<u>דוגמאות נוספות שהובאו בפוסקים</u>

א. חתיכה חיה שלא נמלחה כתב הפמ"ג שלפי הרמ"א הוי חהר"ל, דהמליחה אינה מעשה גדול רק מעשה כל דהוא.

ב. חלק אחוריים של בהמה שאינו מנוקר, כתב הפת"ש [ס"ק ד] בשם הנוב"י [סי' טז] דנראה דלא הוי חהר"ל כיון שניקור הוא מעשה גדול, אך לא סמך ע"ז להתיר אלא בצירוף שאר סברות.

ביאורים והערות

17. ובשו"ת שבות יעקב [ח"ג סי' סה] היקל במקום הפסד מרובה בכבש שלם שהופשט, לדונו כאינו ראוי להתכבד ולבטלו. והפת"ש [ס"ק ד] הביא שו"ת חת"ס [סי' צא] שכתב דלגבי חתיכה גדולה וחיה שנתערבה, במקום הפסד גדול מאד יש לצרף שיטת הרשב"א וסיעתו לספק נוסף שהיה שם, ועל סמך זה היקל.

18. ואף שהרמ"א [סי' צט ס"ו] פסק דאמרינן שהאיסור חוזר וניעור, י"ל דהיינו דוקא התם שאין שישים והוי כאילו ניכר האיסור, [וגם במין במינו שאינו נותן טעם ואינו ניכר גזרו אטו אינו מינו, וכן גזרו ביבש ביבש שמא יבשל ויתן טעם], אך באיסורי משהו י"ל דאין חוזר וניעור. ועוד דאף את"ל דאמרינן חוזר וניעור, גם האיסורים שאסרו אף כשאינו נותן טעם [כגון ערלה במאתיים וכיו"ב] י"ל דהיינו דוקא כשנוסף איסור לתערובת ונשתנה צורתה, משא"כ הכא שלא ניתוסף איסור רק הוסרה הנוצה.

19. עיי"ש בפמ"ג שכתב דכיון שהרמ"א לא הכריע להחמיר רק כתב דנוהגין כן, לכן יש לצרף דעת השו"ע לספק, משא"כ במקום שהחליט הרמ"א לפסוק דלא כהשו"ע אז אין מצרפין את דעת השו"ע לספק. וכעי"ז כתב בש"ד [סוס"י קי מחודשים אות ג] בשם הכנה"ג [סי' קה הגב"י אות סב].

20. <u>תוספת עיון</u>

עיין בכרתי ופלתי [סי' קי ס"ק ו, הובא בדרכי תשובה ס"ק לד] שכתב דאם נתערבה תרנגולת בנוצתה ובטלה, מ"מ האיברים הפנימיים שבה כגון הכבד, לא בטלו אם הם ראויים להתכבד, שהרי הדרך להוציאם גם בלא הסרת הנוצות ואינם מחוסרים אלא חיתוך בעלמא. והפמ"ג [שם ש"ד ס"ק יג] דן לומר דלכאורה תימה הוא לומר לגבי התרנגולת שהכבד מחובר בה, שהיא תהא מותרת והכבד יהא אסור, דיותר נראה שדין אחד להם. אמנם היד יהודה [סי' קי פי' הארוך ס"ק י] נקט כהכו"פ, שאכן מחלקין בין התרנגולת לבין הכבד אף שהם מחוברים זה לזה. ויל"ע אם בימינו נחשב הכבד כחה"ל, שהרי אין רגילים כלל ליתן כבד שלם לפני אורחים.

ג. גידי דם שלא נוקרו, כתב היד יהודה [פי' הארוך ס"ק י] דכיון שמן הדין א"צ לנקרם וסגי להם בחתיכה בעלמא, לכן אין זה מחוסר מעשה והוי חהר"ל.

ד. דג שלא הוסרו קשקשיו, הפמ"ג [סי' קב מ"ז סוס"ק ב] מצדד להחמיר, דהסרת הקשקשים חשיבא מעשה קל ולכן הוי חהר"ל.

סעיף ד

בסעיף זה ישנם שני דינים:

א. דין שומן הכנתא שהוא שומן שבין המעיים. כתב הב"י בשם מ"כ [והוא בהגהות שערי דורא] דאין שומן זה נחשב חהר"ל משום שאין דרך ליתנו לפני האורחים, [ואף שמערבין שומן במאכלים, מ"מ אין מגישים שומן בפני עצמו בקערה לפני האורחים].[21]

ב. הדין השני הוא מש"כ הרמ"א דעור שומן האווז נחשב חהר"ל. עיין ט"ז שהביא מספר תורת חטאת שאם העור נחתך אין זה חהר"ל, והט"ז חולק דסו"ס מגישים אותו חתוך לפני האורחים. וכתב הנקה"כ דכיון שחתיכה אחת מעור זה אינה ראויה להתכבד רק כמה חתיכות יחד, אין זה בגדר חהר"ל.

ומכח טענה זו כתבו היש"ש [פ"ז סי' נג] והכו"פ [ס"ק יז] דגם עור האווז קודם שנחתך אינו חהר"ל, שהרי אין נותנים אותו לאורחים כפי שהוא שלם, ואי משום שסופו להיות ניתן לאורחים אחרי שיחתך, הרי לא יהא חהר"ל. אמנם הפמ"ג כתב די"ל, שאם יחתכו את העור השלם לחתיכה גדולה אשר היא ראויה להתכבד בפ"ע, יהא בה דין חהר"ל, ולכן גם העור כשהוא שלם נחשב חהר"ל.

דין חתיכה הראויה להתכבד נקבע לפי המקום ולפי הזמן

כתבו הט"ז [ס"ק ט] והש"ך [ס"ק יב] דנידון זה אם החתיכה ראויה להתכבד או אינה ראויה, תלוי במקום ובזמן, ואם במקום מסויים או בזמן מסויים הוי ראוי להתכבד אין כאן ביטול, אף אם בפוסקים מבואר שאינו ראוי להתכבד, וכן איפכא. ובספר מנחת יעקב [כלל מ אות ח הובא בפמ"ג מ"ז ס"ק ט] הקשה א"כ לאיזה צורך האריכו הפוסקים לדון אם חתיכה מסויימת ראויה להתכבד או אינה ראויה, והרי הכל תלוי לפי המקום ולפי הזמן. וכתב בתירוץ הב' [והסכים לו הפמ"ג שם] דהנפק"מ היא בסתמא, שאם אינו ידוע מנהג ברור אם דרך לכבד בחתיכה כזו את האורחים, בזה אזלינן בתר מה שכתבו הפוסקים, אך אם יש מנהג ברור אזלינן בתריה.

וכתב בספר שער דעה דאם במקום מסויים רגילים לכבד אורחים בסוג מסויים של חתיכה, ה"ז בגדר חהר"ל ואינו בטל אף לגבי אדם שאינו מחשיב חתיכה כזו, ואינו מכבד בה אורחים דבטלה דעתו. [ובספר בדי השולחן (ביאורים סוד"ה מיהו) הביא את דבריו, ונסתפק מה הדין בציור הפוך, שאין מנהג במקום זה לכבד בחתיכה כזו אורחים, אך אדם זה רגיל לכבד בה אורחים, האם גם בזה אמרינן דבטלה דעתו והחתיכה בטילה, או דאזלינן בתר אדם זה לחומרא].

ביאורים והערות

21. עיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק ב] שהביא מספר או"ה שחמאה נחשבת חהר"ל [וכתב הפמ"ג דהכל לפי הזמן]. ובספר יד יהודה [סוס"ק יד] כתב דבזמנינו החמאה אינה חהר"ל, דאין אוכלין חמאה בפ"ע רק מורחים אותה על לחם או על שאר מאכלים, ולכן אף שמגישים אותה בקערה לפני אורחים אין היא נחשבת חהר"ל.

סעיף ה

מקור הדין הוא בטור [סי' קי] בשם רבינו יהודה, והוא ע"פ הגמ' [נדרים נד:] דבני מעיים אוכליהן לאו אינשי, והיינו דאין חשיבות אוכל כלל לבני מעיים.[22]

סעיף ו

המקור לדין זה שבריה שנתרסקה אינה בריה, הוא בראי"ש [פ"ז סי' לה] שלמד כן מהגמ' [מכות דף טז:], דאיתא התם ריסק ט' נמלים ואחד חי וכו', ומבואר שנמלים מרוסקות אינם בכלל בריה.

וכתב הב"י בשם הרשב"א [תורת הבית הקצר בית ה' שער א דף י:] דאם נתרסקה הבריה עד שנאבדה צורתה אין היא נחשבת בריה, ומשמע שזה אף שהבריה נשארה שלימה ולא נחתך ממנה אבר, דמ"מ כיון שנתרסקה עד שנאבדה צורתה יצאה מכלל בריה.

חילוק בין דין בריה לבין דין חתיכה הראויה להתכבד

עיין בש"ך [ס"ק טו] שהביא בשם ספר תורת חטאת דיש חילוק בין חהר"ל לבין בריה, דגבי בריה כל שנחסר אבר אין זו בריה, ואילו בחהר"ל אף אם נחתכה ממנה חתיכה, מ"מ אם נשארה חתיכה החשובה וראויה להתכבד אינה בטילה.

וכעי"ז הביא הפמ"ג [ש"ד ס"ק טו] בשם הפר"ח לגבי בריה שנסרחה, דכל זמן שראויה עדיין למאכל אדם עדיין שם בריה עליה [והפמ"ג הניח זה בצ"ע], ואילו בחתיכה הראויה להתכבד כל שסרחה אפילו מעט, תו אינה ראויה להתכבד.

בריה שנתפרפרה מעט על ידי הבישול

כתב הב"י בשם מהרא"י בהגהות שערי דורא דאם הבריה שלימה לגמרי רק נפל ממנה קצת ע"י בישול כפי הרגילות, עדיין שם בריה עלה, והובאו הדברים בפמ"ג [מ"ז ס"ק יא].

והבינת אדם [אות עב (נג)] לא פסק כן, דנקט שהפוסקים האחרים חלוקים על המהרא"י, ולכן כתב שלגבי בריה דרבנן יש להקל.[23]

ביאורים והערות

22. **תוספת עיון**

מעיים שממלאים אותם במיני קמח

עיין בפמ"ג [ש"ד ס"ק יב] שכתב דחלחולת שממלאין בקמח וכיו"ב, כל זמן שהיא ריקנית בטילה, דמה שעתיד לתקנו ע"י תיקון אחר אינו מחשיבו כחהר"ל, וסיים בצ"ע, ומשמע שלאחר שנתמלאה בקמח חשיב חהר"ל. והדרכי תשובה [ס"ק סא] ציין לדברי הט"ז [סי' קי ס"ק א] שהביא את המרדכי [ביצה סי' תרמז] שכתב דהכרכשתא שממלאין באיזה מאכל ומתכבדין בה לפני האורחים אינה בגדר חהר"ל, וכתב הפמ"ג [סי' קי מ"ז ס"ק א] דהיינו אף אחרי שנתמלאה, כיון שבלי המילוי אינה ראויה להתכבד. ולכאורה כך נראה גם מהחכמ"א [כלל נג דין י] שכתב דעור הצוואר של עופות שממלאים אותם אינם בגדר חהר"ל, כיון שאין החשיבות שלהן מצד עצמן אלא מצד המילוי.

דבר האסור משום בישולי עכו"ם ולא הוי חהר"ל

כתב הש"ך [סי' קיג ס"ק ב] בשם ספר איסור והיתר [כלל מג סי' ב] דבני מעיים של בהמה אסורים משום בישולי עכו"ם, דהוי בגדר דבר העולה על שולחן מלכים אף שאינם עיקר הסעודה, ואף שאינם ראויים להתכבד בהם לפני אורחים נכבדים, ולכן לא חשיבי חהר"ל. ונראה כוונתו דבני מעיים אינם נחשבים מנה עיקרית שיתכבדו בה לפני אורחים נכבדים, אך יכולים להיחשב בתוספת למנה עיקרית, ולכן לענין חהר"ל אין כאן מנה חשובה להתכבד בה לפני האורחים, משא"כ לענין בישולי עכו"ם די בזה שנותנים גם מנה כזו לפני אורחים, ואף שאינה מנה חשובה להיחשב מנה עיקרית.

23. לכאורה נראה שהבינ"א פירש דברי מהרא"י באופן שע"י הבישול נתפרקו מהבריה חתיכות בגודל חשוב, ואפ"ה נקט מהרא"י דהוי בריה כיון שכן הוא הרגילות ע"י הבישול, אמנם לשון מהרא"י היא שהבריה נשארה שלימה לגמרי אלא שנתפרפרה קצת ע"י הבישול,

בענין דברי הרמ"א דבריה אינה בטילה בין במינה ובין שלא במינה, יש להקשות איך משכח"ל תערובת בריה במינה. וכתב הפמ"ג [מ"ז ס"ק יב] דמשכח"ל תערובת בריה במינה כגון תולעים שרחשו בפרי תלוש ופירשו ממנו ונאספו, שנתערבו בתולעים שלא פירשו. עוד ציירו האחרונים דמשכח"ל בגיד שנתערב בין הגידין, א"נ אבר מן החי שנתערב בין אברי בהמה שחוטה.

ובענין חתיכה הראויה להתכבד שנתערבה באינה מינה, ציין הש"ך [ס"ק יח] למה שכתב [סימן קט ס"ק ח] דמשכח"ל מציאות זו במקרה ששחט ג' מיני בע"ח ואח"כ נמצא שאחד מהן אסור, א"נ בדברים שוין במראה וחלוקים בטעם.

סעיף ז

גמ' זבחים דף עד: אמר ר"ל חבית של תרומה וכו' עד לא אמרינן איסורא ברובא איתיה.

מגמ' זו למדו הרא"ש [פ"ג סי' לה] והר"ן [דף לו:] דה"נ לגבי תערובת של חתיכה הראויה להתכבד.

בסעיף זה ישנם שני דינים:

א. תערובת של חהר"ל שנחתכה אחת מהן היא בטילה. מקור לדין זה הוא בגמ' [זבחים עד:] דחבית סתומה של תרומה [שכאשר היא סתומה הרי היא חשובה ולא בטילה] שנתערבה בחביות, אם נפתחה אחת מהן הותרה, דכיון שחבית זו אינה חשובה, הרי היא בטילה אף ששאר החביות נשארו סתומות והן לו הותרו.[24]

עיין בט"ז [ס"ק יג] שהביא בשם ספר איסור והיתר דגם באופן זה שנחתכה החתיכה ואמרינן דממ"נ היא מותרת, מ"מ בעינן שיהא שישים בהיתר כנגד האיסור. ועיין בפמ"ג [מ"ז ס"ק יג] ובחוו"ד [ס"ק ז] שביארו דהאו"ה אירי בתערובת חתיכות בתוך קדירה רותחת, שבאופן זה אף כשיש ביטול ברוב על החתיכה הזו, מ"מ חיישינן לטעם הנפלט מהחתיכה האסורה, ואף במין במינו בעינן שישים נגדו.

והבית מאיר כתב דה"ה דיש להעמיד את הדברים בתערובת יבש ביבש שלא בתוך קדירה, אם הן מין בשאינו מינו, דבזה בעינן שישים אף ביבש ביבש מחמת גזירה שמא יבשלם ויתנו טעם זה בזה.

ב. הדין השני המבואר בסעיף זה [וגם מקורו בגמ' זבחים הנ"ל] הוא דאף באופן שנחתכו רוב החתיכות, לא אמרינן דאיסורא ברובא איתא ומסתמא נחתך האיסור, וממילא יהיו שאר החתיכות מותרות. בטעם הדבר כתב הט"ז [ס"ק

ביאורים והערות

ומשמע שנפלו פירורים מהחתיכה, ויתכן שע"ז לא נחלקו שאר הפוסקים שהובאו בב"י. ועיין במג"א [סי' רי סוף ס"ק ד] שנקט שדברי מהרא"י אזלי רק לשיטת הרא"ש [פ' כיצד מברכין סעיף טז בדין בריה, ועיין במהרא"י שלמד את דינו מהרא"ש הנ"ל], ולא כרבינו יונה ויש לעיין בכוונתו. וכתב השעה"צ [סי' רי ס"ק כג] דלהלכה יש להקל בנתפרפר ע"י הבישול לענין דיני ברכות, ולנקוט דבכה"ג ל"ה בריה כיון שהמג"א תלה דין זה במחלוקת הרא"ש ורבינו יונה, וספק דרבנן לקולא.

24. **תוספת עיון**

בדין זה המבואר בגמ' ובשו"ע ששאר החתיכות נשארו באיסורן, היה מקום לדון דכיון שחתיכה זו נחתכה ומעתה אין היא ראויה להתכבד, ויש לנו ספק שמא היא החתיכה האסורה, נימא בזה דספיקא דרבנן לקולא, וכשם שנתבאר לעיל [סעיף א] בשם המנחת יעקב והפמ"ג [ש"ד ס"ק ב] דאחת הדוגמאות לספק חתיכה הראויה להתכבד, היא באופן שמתחילה נתערבה חתיכת איסור בחתיכת היתר וחלק מהן ראויות להתכבד, וחלק מהן אין ראויות להתכבד, ואין יודעים אם האיסור היה ראוי להתכבד, ואמרינן בזה דספיקא דרבנן לקולא, א"כ ה"נ נימא בתערובת זו שנחתכה אחת מן החתיכות דספיקא דרבנן לקולא, דאפשר שהיא החתיכה של האיסור ומעתה הכל יהא מותר. ואפשר די"ל דכיון שכתב מהרא"י [הובא בט"ז ס"ק יד] שהחתיכה שנחתכה נחשבת כאילו פירשה מן הרוב, א"כ יש לתלות טפי שהחתיכה שנחתכה היא מרוב החתיכות של ההיתר, ולכן תלינן מספק לומר שמא היא החתיכה האסורה.

יד] בשם מהרא"י, דיש כאן סברא מחודשת דמחמתה אמרינן שהאיסור אינו ברוב החתיכות שנחתכו, דכשם שאמרינן בעלמא כל דפריש מרובא פריש, כן אמרינן דכל חתיכה שנעשה בה פעולה של שינוי, אמרינן בה דכל שנשתנה מרובא השתנה, וממילא יש לנו הכרעה של דין רוב דהחתיכות שנחתכו הן מהחתיכות המותרות, ולכן שאר החתיכות שלא נחתכו נשארו באיסורן מחמת התערובת.

פרטי דינים נוספים הנוגעים לתערובות אלו יבוארו בעז"ה לקמן [סי' קי].

סעיף ח - ט

גמ' עבודה זרה דף מ. ומעשה בעובד כוכבים אחד וכו' עד תרגמא רב פפא כשחתיכות שוות.

לגבי האופן שבו מדמין את החתיכות זו לזו כתב רש"י [ד"ה כשחתיכות] וז"ל כשמחברין אותן יחד מתחברות וניכרות ונראות שהיו כולן מדג אחד, עכ"ל. והב"ח [סי' פג ס"ד] פירש בדברי רש"י דתרתי בעינן, שיהיו החתיכות מתאימות בחיתוכן, ושיהא מראיתן שוה, ופסק הב"ח כרש"י. הש"ך [שם ס"ק ד] נחלק על הב"ח והביא כמה ראשונים שכתבו דסגי בכך שהחיתוכים נראים שוים. גם בדברי רש"י פירש הב"ח כן, ונקט כן הש"ך לדינא דסגי בזה שהחיתוכים נראין שוים.[25]

דימוי שומן שבקורקבן

השו"ע [סעיף ח] הביא את דברי ההגהות מיימוניות [פ"ו שחיטה אות ט] שלמד מהגמ' [הנ"ל] שדימוי החתיכות מהני, וכתב דה"נ אם השומן שבקורקבן דומה לגמרי לשומן שבתרנגולת הרי זו הוכחה שזו התרנגולת הטריפה. ולא נתפרש מה דימו בשומן, האם המראה של השומן או את צורת חיתוך השומן. והב"ח [סי' פג ס"ק ד] וכן הט"ז [כאן ס"ק טו] פירשו שדימו את מראה השומן ולא את חיתוכו. ולכאורה מדברי הש"ך [ס"ק יט] שציין על דין קורקבן למש"כ בסי' פג [ס"ק ד], נראה שסובר שגם בקורקבן מדמין את החיתוך, וכ"כ היד יהודה בדעת הש"ך.

דימוי החתיכות בספק דאורייתא

עיין בדברי רע"א שנסתפק אם הגמי"י והשו"ע סמכו על דימוי השומן [וראשי הכבשים] גם בספק דאורייתא כגון בתערובת חד בחד, או רק באופן שנתערבו התרנגולות והן בטילות מן התורה. וכתב רע"א דמהגמ' [הנ"ל] מבואר שסמכו על הדימוי גם בספק אם הדג כשר, אף שזה ספק דאורייתא. והכרתי ופלתי נקט שאין הדימוי של החתיכות נחשב סימן מובהק לסמוך עליו בדאורייתא, ורק כשנתערבו התרנגולות או הכבשים ובטלו ברוב מן התורה, אז סמכינן על הדימוי של החתיכות. [ולא כתב הכו"פ למה אין להוכיח מהגמ' הנ"ל שגם מדאורייתא מהני הדימוי].

ביאורים והערות

25. הש"ך כתב שם דגם בשו"ע [סוס"י קא] משמע דסגי בזה שהחתיכות מתאימות בחיתוכן. וכתב הפמ"ג [ש"ד ס"ק יט] שהש"ך למד זאת מסעיף ט גבי ראש כבש, ששם מפורש בשו"ע שמדמין את החיתוכים, ולא מסעיף ח גבי קורקבן שלא מפורש בו מה מדמין, את החיתוך או את מראה השומן.

והט"ז [סעיף ט] גבי ראשי כבשים [ס"ק טו] ביאר שלשון השו"ע שהחתיכות דומות ומכוונות כוללת תרתי, דומות במראה ומכוונות בחיתוך, אך כתב שאין זה לעיכובא, אלא דכל שאפשר לברורי מברירינן.

<u>אי בעינן לראות ששאר קורקבנים אינם דומים</u>

מסתימת דברי השו"ע, הש"ך והט"ז משמע דסגי בזה שנראה לעין שהקורקבן שבו נמצאה המחט מתאים לתרנגולת הזו, וא"צ להשוותו לשאר תרנגולות ולראות שאינו מתאים להן, וכן א"צ להשוות שאר קורקבנים לתרנגולת זו ולראות שאינן ראויין לו. אמנם הכרתי ופלתי [ס"ק ז] כתב בפשיטות שמדובר באופן שאנו רואים ששאר הקורקבנים אינם מתאימים.[26] וכן כתב בשו"ת גינת ורדים [הובא בגליון מהרש"א].

<u>הסתמכות על הוכחה זו בזמנינו</u>

כתב הט"ז [ס"ק טו] בשם ספר איסור והיתר דעתה אין אנו בקיאין כ"כ, ואין לנו להתיר בכה"ג אלא אם יהא הפרש גדול וניכר. וכתב הט"ז [סימן פג ס"ק ד] בשם הפרישה [שם ס"ק ח] דהא דלא סמכינן בזמננו הוא על השוואת המראה, אבל על דמיון החיתוך סמכינן גם בזה"ז, ולמד כן גם מהתרומת הדשן שהובא בשו"ע [כאן] גבי ראשי הכבשים.

היד יהודה [סוף הסימן הובא בדרכי תשובה ס"ק קטז] הביא מדברי ספר או"ה שכתב דאם מדמין שאר החתיכות המסופקות ואינן דומות, ה"ז סימן מובהק וסומכין ע"ז גם בזמנינו.[27]

ביאורים והערות

26. גם באופן זה כתב הכו"פ דמהני רק בדרבנן ולא בדאורייתא וכפי שהובא למעלה.

27. ולעיל הבאנו דברי הכו"פ שאפילו באופן זה אין זה סימן מובהק להתיר בספק דאורייתא.

שאלות לחזרה
על החומר הנלמד בחודש טבת תשפ''א
יו''ד הלכות תערובות סימן ק - קא
מיוסדות על טור וב''י, שו''ע ט''ז וש''ך, נקוה''כ רעק''א ופתחי תשובה

<u>סימן ק סעיף א</u>

א. מהן ד׳ התנאים דבעינן שיהא על דבר שם בריה?

ב. באר באלו דברים דלהלן האם יש להם דין בריה, ומה הטעם;
1) נמלה?
2) עוף טמא?
3) גיד הנשה?
4) אבר מן החי?
5) ביצה שיש בה אפרוח?
6) עוף טהור שנתנבל או שנטרף?
7) שור הנסקל?
8) חטה של איסור?
9) חֵלב?

ג. 1) מה הטעם דבריה אינה בטלה אפילו באלף?
2) הא דבריה אינה בטלה האם היא מדאורייתא או מדרבנן?
3) ספק אי הוי בריה - האם בטלה או לא?
4) דבר שהוא ודאי בריה וספק אם היא איסור האם בטלה או לא?

ד. 1) נמלים הגדלים בקמח ובפירות, לפני שפירשו או אחר שפירוש - האם בטלים או לא?
2) אבר מן החי שהוא פחות מכזית - האם בטל או לא?
3) ביצה שיש בה טיפת דם - האם הוי בריה או לא?

<u>סעיף ב</u>

ה. דבר איסור שהוא בריה כגון עוף טמא או נמלה וכיו״ב, שנתבשל עם היתר, מה דין המאכל והרוטב, כשמכיר האיסור או כשאינו מכירו?

ו. ירך שנתבשל עם גידו, מה דין החתיכות והרוטב;
1) כשמכיר הגיד, ויש ששים נגד שמנו או כשאין ששים נגד שמנו?
2) כשהשומן דבוק בחתיכה?
3) כשאינו מכירו?

ז. 1) מהו מחלוקת הראשונים בנידון שנימוח הגיד ואינו ניכר, ומה הטעם?
2) איך פסק המחבר בשו״ע?
3) ומה הדין בנשפך ואין ידוע אם היה שם ששים ויש רוב?

ח. 1) מה הדין בפרעוש שקפץ לתוך המאכל ואי אפשר לסננה?
2) ומה הדין אם נפלה לתוך הכף שהרוטב חם, באופן שאין ניפוח בגמיאה?
3) והאם יש להקל בהפסד מרובה?

<u>סעיף ג</u>

ט. מה הדין בקדירה של מרק שנפל שם בריה ונאבדה?

<u>סעיף ד</u>

י. ירקות מבושלות שנמצא בהם תולעת, שנים, שלש או יותר, מה דין הירקות, הבשר ומי השלקות, ומה הטעם?

<u>סימן קא סעיף א</u>

יא. 1) חתיכה הראויה להתכבד שאינה מאיסורי הנאה, כגון נבילה, האם בטלה או לא?
2) חתיכה הראויה להתכבד שכבר אסורה בהנאה, כגון בשר בחלב, האם מיקרי ראויה להתכבד ואינה בטלה, ומה הטעם?
3) חתיכה הראויה להתכבד שכבר אסורה בהנאה, האם אוסרים תערובתן גם בהנאה, והאם מותר למוכרן לגוי?

יב. 1) האם יש דין חר״ל בדבר שאינו אסור רק מדרבנן?
2) ומה הדין אם אינו רק חומרא דרבנן, כגון בשר שנתעלם מן העין?

3) ומה הדין אם הוא ספק אם היא ראויה להתכבד? ומה הטעם?
4) ומה הדין אם הוא ודאי ראוי להתכבד וספק אם הוא איסור?

<u>סעיף ב</u>

יג. אין דין חר"ל אלא אם כן איסורה מחמת עצמה;
1) מה דין בנתנבלה מחמת מיתה?
2) בשר בחלב - האם נקרא איסורה מחמת עצמה, ומה הטעם?
3) בשר בחלב דרבנן - כגון שנאסרה ע"י כבישה - האם יש לה דין חר"ל?
4) כחושה - האם יש לה דין חר"ל?

יד. 1) חתיכה שנאסרה מחמת שקיבלה טעם מאיסור, מה טעם אין לה דין חר"ל?
2) חתיכה שלא נמלחה, האם יש לה דין חר"ל, ומה הטעם?

טו. 1) גבינה שהועמדה בחלב טריפה שנתערבה, האם הוי חר"ל, ומה הטעם?
2) מאי שנא גבינה זו מסתם גבינה של גויים דלא מהני בה ספק ספיקא?
3) המעמיד בעור נבילה האם הוי איסור מחמת עצמו או מחמת שקיבלה טעם איסור, ומה ההוכחה?
4) גבינה - לחה או יבשה - שאיסורה מחמת עצמה או מחמת איסור אחר - האם הוי חר"ל?
5) איסור תערובת חלב טמא, האם הוי חר"ל, ומה הטעם?
6) סתם גבינות של גויים שנתערבו בין הכשרות - האם בטל או לא, ומה הטעם?

טז. 1) עיסה שנאפתה בתבנית שהיה בה בשר בחלב בעין, האם מיקרי העיסה איסור מחמת עצמו או מחמת איסור?
2) אם נאפו שני עיסות בשתי תבניות כאלו ועוד שבעה בתבניות רגילות, האם שתי העיסות האלו מיקרי חר"ל או שבטלים ברוב?
3) חמאה ושומן - האם נקראים מין במינו או מין בשאינו מינו וצריך ששים?

יז. 1) חתיכה שלא נאסרה רק כדי קליפה, האם מיקרי חר"ל?
2) כל קליפה האם הוי חר"ל ואינה בטלה?

<u>סעיף ג</u>

יח. בדיני חר"ל, האם צריכה להיות ראוי להתכבד עתה מיד או רק משום שיעור נקט ליה, שיהא שיעור שראוי להתכבד?

יט. תרנגולת בביצתה שנתערבה באחרות;
1) האם מיקרי חר"ל ואינה בטלה, ומה הטעם?
2) ומה הדין אם הסירו הנוצות ועדיין לא נטלו ממנה המעיים?
3) האם הוי דבר שבמנין ואינה בטלה, ומה הטעם?

כ. 1) תרנגולת שאינה מבושלת וחתיכה גדולה, האם מיקרי חר"ל?
2) ומה הדין בהפסד מרובה?
3) כבש שלם - שהופשט מעורו או שלא נפשט - האם מיקרי חר"ל?
4) טריפה שנמצאה אחרי שנעשה חר"ל, האם בטלה או לא?

כא. 1) ראש של בהמה, של עגל, של עופות, שנחרכו שערותיהם או לא נחרכו, האם מיקרי חר"ל?
2) לשון של שור האם חשיב חר"ל, ואמאי?
3) רגליים של עופות, של אווז, של בהמה דקה, שנטלו טלפיהן או לא, שהוחרכו עורן או לא, האם חשיבי חר"ל או לא?

<u>סעיף ד</u>

כב. 1) שומן הכנתא האם הוא ראוי להתכבד?
2) הדרא דכנתא האם הוא ראוי להתכבד?

כג. 1) עור שומן אווז האם הוא ראוי להתכבד?
2) ומה הדין אם נחתכה עור האווז?

<u>סעיף ה</u>

כד. 1) קורקבן של תרנגולת או של אווז, האם הוא ראוי להתכבד?
2) מה הטעם שבריה שניטל ממנה קצת - בטלה, האם משום שאינה בריה או משום שכבר אינה ראויה להתכבד?
3) בשר האווז שעל החזה, אחר שהופשטה האווז, האם הוי חר"ל?

<u>סעיף ו</u>

כה. בריה וחתיכה הראויה להתכבד שנחתכו או נתרסקו עד שנאבדה צורתן, האם הוי חר״ל?
2) ומה הדין אם לאחר שנתרסק נשאר חתיכה הראויה להתכבד?
3) ואם נתכוין לרסק כדי לבטל האיסור, האם מותר למרסק או למי שנתרסק בשבילו?

כו. חתיכה הראויה להתכבד או בריה, שנתערבה בשלא במינה, האם בטלה או לא?

<u>סעיף ז</u>

כז. 1) אם נחתכה חתיכה אחת, האם כולם מותרין, ומה הטעם?
2) והאם היא עצמה מותרת, ומה הטעם?

כח. 1) מה הדין אם נחתכו רובן?
2) מה הטעם אינו בטל ברוב?
3) איזה טעם לא רצה הט״ז ללמוד, ומדוע?

<u>סעיף ח</u>

כט. קורקבן שנמצא נקוב ונתערבה אותה תרנגולת עם אחרות, מה עושין?

<u>סעיף ט</u>

ל. ראש כבש שנמצא טריפה, ולא ידוע מאיזה כבש הוא, והקיפו הראש לצוואר של אחד מהכבשים ונמצא דומה, האם כולן מותרות?

שאלות הנוגעות למעשה בחומר הנלמד בחודש טבת תשפ״א
יו״ד הלכות תערובות סימן ק – קא

<u>סימן ק</u>

א. סרדינים שנודע שמעורב בהם קצת ממינים טמאים.

1. מה דין כולם:

2. וכן אם בישלו דגים, ונודע שהיו מעורבים בהם דגים טמאים. ולא ניתן להכירם, מה דין הדגים.

3. האם יש הבדל אם הדגים נתערבו כשעדיין היו חיים, או שנתערבו רק אחרי שכבר לא היו חייחם.

4. האם יש חילוק אם הסרדינים עדיין שלמים לגמרי, או שהסירו מהם את העור, או את הראש, או את הזנב, או את הסנפירים.

5. וכן האם שונה הדין כאשר הדגים נחתכו, או שבבישול נתפרר מהם קצת, או שנשארו שלמים אלא שנתרסקו קצת, או שנתרסקו לגמרי.

6. מה הדין אם בישלו את תערובת הדגים בתוך מרק ירקות או מאכלים אחרים.

[ס״ח, ס״ך סק״ה, וס״ק ו, שפ״ד סס, ס״ב, ס״ך סימן ק״ח סקי״ח, שפ״ד סס, כיאור הגר״ח סימן ק״ח סקי״ז, תכמ״ח כלל כ״ג דין ג׳].

א. בין במינו ובין באינו מינו, אפילו באלף לא בטיל, אמנם מתנאי הבריה שיהיה אסור מתחילת ברייתו, ושאם יחלק אין שמו עליו, ושיהיה שלם, ושיהיה בו חיות, והיינו שבמקורו היה בו חיות.

אלא שמתנאי הבריה הוא שיהיה שלם, ואם אינו שלם, ומבואר בש"ך שאפי' נחתך ממנו אבר קטן, וברע״א מיקל בזה רק מספק, וגם הוא עדיין גדול וראוי להתכבד כבר אין עליו מעלת ודין בריה, ומ״מ גם לדעת הש״ך אם רק נטלו ממנו סנפיריו, מבואר בשפ״ד שלא בטיל.

ואם רק נתפורר ממנו קצת בשעת הבישול בכמות כזו שהדרך והרגילות להתפורר בשעת הבישול, בשפ"ד נשאר בצ"ע, ובחכמ"א כתב שנחשב עדיין לבריה.

ואם הוא עדיין שלם אלא שנתרסק, מבואר בש"ך שכבר לא נחשב בריה, ובשפ"ד וחכמ"א כתבו שרק אם נתרסק לגמרי עד שנאבדה צורתו.

ב. ענבים, צימוקים או זיתים של ערלה או טבל, שנתערבו בהיתר כשהם שלמים, וא"א להכירם.

1. האם בטלים.
2. וכן מי שנדר מדגים מסוימים, ונתערבו כשהם שלמים בדגים או מאכלים אחרים, ויש רוב כנגדם, האם בטלים.
3. האם יש הבדל בין אם אותם דגים שנדר מהם כבר היו בעולם בשעה שנדר מהם, או שעבר זמן מאז שנדר, ועכשיו נולדו דגים אלו.

[ס"ת, קפ"ל סק"ל, חו"ל בימוריס סק"ה, יל יהודה לנוך סק"ל, פמ"ג לעיל פתיחה ח"ג פ"ב].

ב. מאחר שמתנאי הבריה שהיה בו חיות, לכן פירות אפי' שהם שלמים, שלגבי דיני ברכות חשיבי לבריה, לענין ביטול לא חשיבי בריה ובטלי.

וכן מתנאי הבריה הוא שיהיה נוצר באיסורו, ואיסורו מחמת עצמו, ולכן מי שנדר ממיני דגים מסוימים, אפי' שיש להם חיות, לא חשיב איסורו מחמת עצמו, ואפי' אם נדר ממין דגים וכבר עבר זמן רב ממתי שנדר, שודאי שאותם דגים שנמצאים עכשיו בעולם נולדו רק אחרי שנדר, ואפשר שנחשבים לנוצר באיסור, מ"מ מאחר ולא חשיב אסור מחמת עצמו, לא חשיב בריה ובטל. [כמבואר בשפ"ד סק"ד].

ג. בישל מרק ירקות וכדו', ונפל לתוכו זבוב, והצליח להוציא אותו ללא כנפיו, מה דין המרק.

[ס"ת, מקצ"ז סק"ת, פ"ת סק"צ, קפ"ל סק"ת].

ג. מבואר בס"א שאבר מן החי חשיב בריה, ואם אין בה כזית, לדעת המחבר מיהת, מבואר בפמ"ג שלא בטיל, אבל רק של טהורה, [כמבואר בשפ"ד סק"א] ואפילו באותם שרצים שלוקין על אברים שלהם אפילו בכל שהוא, לא חשיב אבר שלהם לבריה, דכל מה שחשיב בריה אינו אלא אם יש בו את כל הכמות כמו שנוצר, או את כל הכמות שאסרה תורה.

ד. עירבו כמות גדולה מאוד של ביצים.

1. **נודע אח"כ שמיד בתחילה כשהקליפה היתה רכה הבחינו באחת מהן מבחוץ שיש בתוכה אפרוח, מה דין כל הביצים.**
2. **מה הדין אם הבחינו מבחוץ רק שיש בה דם.**
3. **לקחו מלול של תרנגולים כמה ביצים, ונמצא אח"כ שאחת מהתרנגולות מתה, מה דין כל הביצים.**
4. מה הדין בהנ"ל אם מצאו שאחת התרנגולות היתה טריפה.

[ס"ת, ט"ז סק"ת, ק"ך סק"צ, מקצ"ז סק"ת, קפ"ל סקי"ת, יל יהודה קלל סק"ת, סימן פ"ו ס"ג וק"ך קס סק"ח, וסק"י]

ד. במחבר מבואר שביצה שיש בה אפרוח נחשב בריה, ובש"ך כתב שאמנם נראה שגם ביצה שיש בה אפרוח אינו נחשב בריה, מ"מ מסיק שבביצת אפרוח אין להקל אפי' שכל הבריה היא רק מחמת האפרוח שבה, אבל בביצה שיש בה דם אין להחמיר להחשיב את הביצה עצמה לבריה.

אמנם זה רק בביצה שהאיסור שבה הוא רק מחמת הדם שבה, אבל ביצה של תרנגולת טריפה או נבילה, שאסורה מחמת עצמה, יש להחשיבה לבריה [כמבואר בשו"ע בסימן פ"ו ס"ג].

ואפי' ביצת נבילה שנולדה סמוך למיתתה, שכל איסורה הוא רק מדרבנן, אפי' שגם עצם האיסור עצמו הוא רק מדרבנן, מאחר והם בריה לא בטלי. כ"כ במשב"ז.

וביותר מבואר בשפ"ד שאפי' אם דבר האסור מדאורייתא אלא שאין לוקין עליו לא חשיב בריה ובטיל, בריה של דבר האסור מדרבנן, חשיב בריה. אבל בביאור הגר"א מוכח דסובר דאם אין לוקין עליו לא חשיב בריה. אלא שבש"ך [בסימן פ"ו סק"י] נשאר בצ"ע על המחבר שכתב שלא בטילי, כי הרי אין בביצה חיות.

ה. ראו שנפל זבוב או מעופף אחר לתוך קדרה של טשולנט, אורז, תפו"א, או מרק ירקות, וכדו'.

1. מה דין הטשולנט.
2. מה הדין אם חיפש בכל הקדרה ולא מצא את הזבוב.
3. אם לפני שחיפש כבר הוציא חלק מהאוכל ואכלו, האם יכול לאכול את השאר.
4. האם יכול להוציא לפחות חלק מהאוכל, לבדוק אותו היטב ולאוכלו.
5. האם יש הבדל בין בטוח שנפל לתוכו, לבין מסתפק אם נפל, וכן אם ראה שמשהו נפל אבל אינו בטוח מה נפל.

[ס"ג, ש"ך סק"ז, וסק"י, שפ"ד שס, וסק"מ, וסק"ג, פ"ת סק"מ, וסק"ג, ש"ך סימן ק"מ סק"כ, חו"ד בימוריס סק"ה, פר"ת סק"ה, פליתי סק"ל, יל יהודה קלב סק"כ, ועיין מעכ"ז בסימן פ"ל סקט"ז].

ה. קדרה שנפל לתוכה חיה ונאבדה, הכל אסור, אמנם בש"ך כתב שרק באופן שא"א להתיר את המאכל ע"י סינון, ובשפ"ד שם חילק בין בריה גדולה לקטנה, וכן אם זה מאכל עב שא"א לסננו היטב הכל אסור, וכ"כ בפר"ת שבבריה קטנה לא מהני סינון. -ובמשב"ז [בסימן פ"ד סקט"ז] כתב שתולעים קטנים לא מועיל להם סינון. - אלא שמ"מ מבואר בפר"ת שיכול לסנן מקצת מהמאכל, ואם לא מוצא בו תולה שהאיסור נשאר בשאר האוכל, ומותר.

ואפי' שהשרץ שנפל הוא מאוס, כזבוב, תולעים, כינה וכדו', שהם דברים המאוסים מחמת עצמם, כל שלא נפגמו אח"כ, אוסרים. [כ"כ השפ"ד סק"א, דלא כהפנים מאירות והחו"י שמתירים עיי"ש]

ובספק נפל, מבואר בש"ך [סימן ק"א סק"ב] שמאחר ועיקר איסורו הוא דאורייתא ספיקו אסור.

ו. מי שלא בדק פירות מתולעים, ואחרי שעשה מהם סלט פירות התעורר לו ספק שמא באחד מהם ראה תולעת.

1. האם יכול לאכול את סלט הפירות.
2. וכן מי שהחזיק ספר פתוח מעל צלחת מרק או טשולנט, וראה שנפלה פנימה תולעת ספרים זעירה, ולא מצאה, מה דין המאכל.
3. וכן מי שבדק ראש של ילד מכינים קרוב לאוכל, וקפצה כינה לתוך המאכל ואינו מוצאה.
4. אם הפירות עדיין שלמים, האם יכול לאכול פרי על סמך שאם יש בתוכו תולעת וכדו' ברור שתתרסק בלעיסה שלו.
5. האם יש הבדל בין בטוח שנפלה תולעת לתוכו, לבין שמסתפק אם נפלה, או שראה שמשהו נפל, אבל לא בטוח מה זה היה.

[ס"ג, ש"ך סק"ז, וסק"י, שפ"ד שס, וסק"מ, וסק"ג, פ"ת סק"מ, וסק"ג, חו"ד בימוריס סק"ה, פר"ת סק"ה, פליתי סק"ל, יל יהודה קלב סק"כ].

ו. מבואר בשו"ע שאחד מתנאי בריה דלא בטיל זה רק אם אסור מתחלת ברייתו, ולפי"ז דנו הפליתי והשפ"ד דתולעים הגדלים במים שאסורים רק אחרי שפירשו, מאחר שאינם אסורים מתחלת ברייתם לא יחשבו לבריה, אבל היד יהודה והחו"ד כתבו דהיסוד של נולד באיסורו אינו אלא הגדרה וסימן שאיסורו מחמת עצמו ולא מחמת סיבה צדדית, אבל כשהאיסור הוא בגופו אפילו שלא נולד עמו נחשב בריה, ועוד דנהי נמי שאסורים רק אחרי שפירשו, מאחר ומה שלפני שפירשו מותרים הוא כי אין עליהם עדיין שם תולעים אלא שם אוכל עליהם, נמצא שאסורים מתחלת ברייתם בשעה שפירשו וקיבלו שם תולעים. וכן כינה שנפלה לתוך מאכלים אפילו שאינם פרים ורבים, ומותר להרגם בשבת, מ"מ חשיב בריה ולא בטילי [כמבואר בפליתי]

<u>סימן ק"א</u>

א. בישלו פרוסות של בשר בכמה סירים, ועירבו אותן יחד, ואח"כ נודע שאחד מהסירים היה חלבי בן יומו.

1. מה דין כל הבשר.
2. האם יש הבדל אם הבשר היה בשר בהמה או בשר עוף.
3. אם כל הפרוסות התבשלו יחד בקדרה חלבית בת יומה, והרוב היה מבשר עוף וקצת מבשר בהמה, האם יכול למכור את זה לגוי.
4. מה דין מי שטיגן שניצלים מבשר עוף בכמה מחבתות, ונודע לו אח"כ שאחד מהמחבתות היתה חלבית בת יומה.

[ס"ק, ס"ב, ט"ז סק"ל, ק"ך סק"ק, קפ"ל עס, חו"ל בימוריס ק–ג, יל יהודה קלל סק"ה, וסק"ו, לע"ק סק"ג, חו"ל סימן פ"ז בימוריס סק"ג, הגהות הרע"ק עס, תכמ"ק נ"ג ל"ג].

א. חתיכה הראויה להתכבד אינה בטילה רק באופן שאיסורו מגופו ומ"מ גם בב"ח נחשב לענין זה כאיסורו מגופו. [6] ואחרי שהבב"ח לא בטיל, נאסרת התערובת כולה גם בהנאה, כמבואר בש"ך - ומבואר ברמ"א שגם איסור דרבנן אינה בטילה, וגם בב"ח שנאסר רק מדרבנן נחשב לאיסורו מחמת עצמו לענין זה.

ואפי' שאחרי החתיכת בשר התבשלה בקדרה החלבית ונאסרה כבר לא היתה ראויה לישראל אלא לגוי, וכל שראוי רק לגוי אין עליו שם ראוי להתכבד, מאחר ולכשיתבטל יהיה ראוי לישראל לא בטיל. [6] אבל אם הביטול יתיר רק בהנאה גם חהר"ל בטיל, כ"כ הפמ"ג. [6] ובתרי דרבנן מבואר בחו"ד שחהר"ל בטיל.

ג. אפו כמות עוגיות, ובגמר האפיה הטבילו אותן בשוקולד חלבי, ונמצא אח"כ שאת חלקן הטבילו בשוקולד חלבי שהומס בקדרה בשרית בת יומה.

1. עירבו את כל העוגיות ביחד, מה דינן.
2. וכן בורקס הנאכלים רק עם רוטב, ועל חלק מהבורקס שפכו רוטב שנעשה מירקות של שביעית שעבר זמן ביעורם, מה דינם.
3. וכן עם הכינו הרבה פיצות, ובחלק קטן מהן הגבינה הצהובה לא היתה כשרה, או שהבצל שהניחו ע"ג הגבינה הצהובה נחתך בסכין בשרי בן יומו, מה דין כל הפיצות.

[ס"כ, פ"ת סק"ג, ט"ז סק"ג, וסק"ל, מגב"ז סק"ג, וסק"ל, יל יהודה למוך סק"ה, חו"ל בימוריס סק"ז, הגהות למרי דינה עס].

ג. במקום שרק חלק מהמאכל הראוי להתכבד עשוי מאיסור, והאיסור מצד עצמו אינו ראוי להתכבד, ורק מחמת וע"י המאכל ראוי להתכבד, יש לחלקו לכמה אופנים.

אם האיסור אינו עיקר המאכל, אפי' שהוא ניכר והוא חלק מהמאכל, והוא החשיבות שבמאכל, מבואר בפ"ת ובחו"ד שכל שהמילוי עצמו אינו עיקר המאכל, לא נחשב התוספת של הטעם והחשיבות כחלק מהדבר, ומאחר ומחמת עצמו אינו ראוי להתכבד, בטיל.

אבל במקום שרק ע"י האיסור עצמו מקבל כל המאכל חשיבות של ראוי להתכבד, נראה מדבריהם שכל המאכל נחשב מחמת זה לראוי להתכבד ואפי' אם האיסור עצמו אינו ראוי להתכבד, וכ"כ בהגהות אמרי בינה [על החו"ד שם].

ואפי' לדעת המשב"ז שאם חלק מהמאכל איסור וחלק היתר, תלוי אם בכמות של האיסור בפני עצמו יש שיעור שראוי להתכבד, זה רק בדבר התלוי בכמות אבל כל חלק כשלעצמו הוא מאכל, ולכן לא מצטרף חלק אחד עם השני, אבל כאן שזה נותן את עיקר חשיבות המאכל נהפך כל המאכל לראוי להתכבד מחמתו, לא בטיל.

ד. הכין כמות של כרובים ממולאים בכבד או וכדו', ואחד מהם מילא בטעות בכבד שעדיין לא הוכשר, או שאין עליו השגחת כשרות.

1. מה דין **כל הכרובים הממולאים.**
2. וכן עוגיות הממולאות בשקדים, אגוזים, צימוקים וכדו', ובחלק מהן הכניסו בטעות צימוקים של ערלה או שביעית וכדו'.
3. וכן סופגניות שנתערבו ובחלקן הריבה עשויה מפירות של ערלה, שביעית, וכדו'.
4. וכן פלפלים שמילאו אותם בירקות ואורז, ומקצת מהירקות שבתוכם היו של שביעית אחרי הביעור.

5. ומה הדין להיפך, כאשר מקצת מהפלפלים עצמם היו של שביעית.

[ס"ב, פ"ת סק"ג, ט"ז סק"ג, וסק"ל, מנ"ז סק"ג, וסק"ל, יל יהודה לחוך סק"ה וסקי"ח, חו"ל ניקוליס סק"ז, קפ"ל סקי"ב, חכמ"ח נ"ג י'].

ד. כבדים שלא הוכשרו כל איסורם הוא רק מחמת הדם שבלוע בתוכם, ולא חשיב ראוי להתכבד, ובטיל.
אבל כבד מבשר ללא הכשר שמילאו אותו בתוך פלפל, ונתערב, מאחר והכבד הוא עיקר המאכל, לכאורה לדעת החו"ד [ביאורים סק"ז, והפ"ת סק"ג] אפי' שהמילוי כשלעצמו אינו חשוב, מאחר והוא עיקר המאכל וביחד הכל חשוב, נחשב ביחד לחהר"ל, ולא בטיל.
וביד יהודה [ארוך סקי"א] כתב שגם חתיכות קטנות שכשלעצמם אינם חשובים, אם מחמת שהוכנסו לתוך מאכל חיצון הם נדבקים ונחשבים כחתיכה אחת ונהיו למאכל חשוב, נחשב לראוי להתכבד ולא בטיל.
ולהיפך אם המילוי עצמו הוא כשר, אלא שהפלפל החיצוני הוא של שביעית ונתערב, אם נתערב לפני שמילאו אותו, אפי' שעומד להתמלא, ודאי בטיל - אבל אם נתערב רק אחרי שמילאו אותו, שעכשיו נחשב הפלפל עצמו כולו לחהר"ל, במשב"ז [הנ"ל] נראה שעכשיו כבר נחשב לראוי להתכבד ולא בטיל. -אבל ביד יהודה [ארוך סקי"א] ציין למשב"ז [בסימן ק"י סק"א] שמתבאר בדבריו שמאחר ומחמת עצמו אינו ראוי להתכבד, לא מהני שע"י המילוי נהיה ראוי להתכבד, ובטל, וכן נקט ביד יהודה שם להלכה, ובחכמ"א [כלל נ"ג ס"י].

ה. משולשי גבינה, שחלקם נעשו ע"י נכרי, או מחלב עכו"ם, ונתערבו.
1(מה דין הכל.
2(מה הדין אם החלב היה של ישראל, אבל הגבינה עצמה היתה ללא הכשר, והחומרים המייצבים שלה אינם כשרים.
3(וכן חתיכות גלידה מוכנות, שנתערב בהם מיעוט ללא הכשר, מה דינן.
4(וכן מי שעושה שמחה, והכין כמות של כוסיות לחיים עם ליקר וכדו', ונודע שבאחד מהבקבוקים שמהם הכין הליקר לא היה כשר.

[ט"ז סק"ל, נקוה"כ, מנ"ז קס, כמ"ל היטב סק"ל, יל יהודה לחוך סק"ה].

ה. גבינות שנעשו ע"י עכו"ם נחלקו בזה הפוסקים, לדעת התו"ח והט"ז [סק"ד] לענין חהר"ל אינו נחשב לאיסורו מגופו, ולכן כשודאי שיש רוב גבינות כשרות בטילה, אבל לדעת האו"ה, והנקוה"כ, גבינות עכו"ם גם לענין חהר"ל נחשבים לאיסורו מגופו ולא בטיל.
ובמשב"ז [סק"ד] מחמיר בחתיכת גבינה שלימה וחשובה, שאפשר שלא תתבטל, דמאחר וזה דבר חשוב הוה דבר שבמנין, ובזה מחמיר יותר מחהר"ל, שגם גבינת עכו"ם אינה בטילה.
ולדבריו תלוי אם הגבינה שנתערבה נמכרת לבד שאז נחשבת גם לדבר שבמנין אינה בטילה, אבל אם היא חתוכה שקונים אותה רק חבילות של כמה ביחד, אפילו אם נגדירם כראוי להתכבד, אבל מאחר שרק מצד דבר שבמנין לא בטיל, בכה"ג בטל.
ואם רק החומרים המיצבים של הגבינה לא היו כשרים, וכן גלידה, או מאכל אחר שרק החומרים המייצבים שלו לא כשרים, לדעת הנקוה"כ כל מעמיד ביחס לחהר"ל אינו נחשב כאיסורו מגופו , ובטל, אבל לדעת האו"ה גם מעמיד נחשב לאיסורו מגופו, ובבאר היטב [סק"ד] ביאר שגם כונת הט"ז כן להלכה, אבל במשב"ז [שם] כתב שגם לדעת הט"ז מעמיד אינו נחשב לאיסור מגופו, ולכן אם כל האיסור של הגבינה, והגלידה, הוא רק בגלל חומרים שמייצבים אותם, אם נתערב בטל.
אבל לדעת המהרש"ל [המובא בט"ז הנ"ל] גם אם הגלידה, או הגבינה, עצמם נעשו כולו ממש מאיסור, כשנתערב באחרים בטל ומותר, דכל מאכל אפי' הראוי להתכבד, אם מצד עצמו אין מכבדים בו כדי שביעה, אינו נחשב לראוי להתכבד, ובטל.
ולענין כוסיות של משקאות חריפים שרגילים לכבד בהם, ונתערבו כוסיות כשרים ביחד עם כוסיות ללא הכשר, ביד יהודה [ארוך סק"ה] הוכיח שאינם נחשבים לראויין להתכבד, ואפי' לשיטתו שכל מילוי שנעשה מפירורים מאחר ומתדבק ע"י החיצון נחשב לאחד, זה שאני. [ועיין משב"ז סק"ד לענין חביות חמאה, גבינה, וצ"ע].

ו. **מאפיה שמוכרת עוגות ועוגיות, ואחרי שעבר זמן רב מפסח ודאי שרוב העוגיות הם מאחרי פסח ומיעוטן נאפו לפני פסח.**

1. האם מותר לקנות מהם.
2. וכן מי שאפה עוגות ונודע לו שחלק מהקמח הוא קמח מחמץ שעבר עליו הפסח, מה דין כל העוגות.
3. וכן מי שטיגן קציצות מירקות, וחלק מהקציצות נעשו מירקות של שביעית, ונתערבו הקציצות.
4. האם יש הבדל בהנ"ל בין נתערבו שקיות הקמח לפני האפיה, לבין נתערבו העוגות אחר האפיה. וכן אם בהתחלה חתך את ירקות ההיתר וירקות האיסור יחד, ורק אח"כ טיגן מהם קציצות.
5. האם יש הבדל בין נודע לו מתערובת הקמח שעבר עליו הפסח, או מהירקות של שביעית, ורק אחרי שנודע לו אפה את הקמח, וטיגן את הירקות, לבין נודע לו כל זה רק אחרי שאפה וטיגן.
6. מה הדין בכל הנ"ל אם גם באותן עוגות שנעשו מקמח שעבר עליו הפסח מעורבים כל מיני מוצרים וגם קמח חדש, אלא שהם מיעוט או חצי כנגד הקמח האסור, וכן אם בתוך הקציצות מעורבים קצת ירקות מותרים או חומרים אחרים אך הם מיעוט כנגד הירקות האסורים.

[ס"מ, ס"ג, ק"ך סק"ח, קפ"ל קס, ט"ז סק"ל, משכ"ז קס, יל יהודה לרוך סק"ה].

ו.גם באיסור דרבנן נאמר הדין שהחמר"ל אינה בטילה [כמבואר ברמ"א]. ולכן גם חמץ שעבר עליו הפסח, אם החמץ במצב שראוי להתכבד, וכן ירקות של שביעית אחרי זמן הביעור שהם במצב שראויין להתכבד, אינם בטלים, אמנם [מבואר בס"ג וש"ך סק"ח] שאם בשעה שהאיסור התערב עדיין לא היה ראוי להתכבד ונתבטל, ורק אח"כ נהיה ראוי להתכבד לא אמרינן שחוזר וניעור אלא נשאר מבוטל, אלא שמבואר בפמ"ג [שפ"ד סק"ח] שמאחר וקיי"ל שהידיעה היא הגורמת את הביטול, לכן לא די בכך שכבר התערב כשעדיין לא היה ראוי להתכבד, אלא צריך שגם ידעו מהתערובת לפני שנהיה ראוי להתכבד, אבל אם נודע רק אחרי שכבר נהיה ראוי להתכבד לא בטיל, ולכן רק באופן שהעוגיות שנעשו מהקמח המחומץ שעבר עליו הפסח כבר נאפו וכבר היו ראויין להתכבד ורק אח"כ התערבו בשל אחרי פסח לא בטלים, אבל אם המיני קמחים התערבו עוד לפני האפיה, או שהירקות היו חתוכים בשעה שנתערבו, ולא היו ראויין להתכבד, אפי' אם אח"כ אפו מהם לחמניות, ועוגות חשובים, או עשו מהירקות קציצות חשובות, אינם חוזרים ליאסר, וכן באופן שהתערבו כשעדיין היה קמח, או שהתערבו ירקות טחונים, אם רק אחרי שאפו מהם עוגיות או עשו קציצות נודע שמקצתם עשוי מאיסור, מאחר ולפני שהתבטלו כבר חזרו להיות חשובים, דינם ככל חהר"ל דלא בטלי ואסור.

ז. **רולדת הודו שנתבשלה בטעות בקדרה חלבית, ונתערבה אחר הבישול ברולדות אחרות כשרות.**

1. מה דין כל הרולדות. כאשר מגישים כל פרוסה כמנה בפני עצמה או רק כמה יחד בצלחת וכדו'.
2. אם קודם חתכו את חתיכות הבשר לפרוסות דקות, ורק אח"כ בישלו אותן, ואת חלקן בישלו בקדרה חלבית בת יומה.
3. וכן חתיכות תפו"א שמגישים כמות מהן ביחד, וחלקן נתבשלו בקדרה חלבית, או שהיו חלקן של איסור כגון שביעית וכדו', מה דינם.

[ס"ל, ט"ז סק"י, משכ"ז קס, נקוה"כ, חו"ל ניקודים סק"ו, חכמ"ה נ"ג סי"מ, ק"ך סק"ו, קפ"ל סק"כ, וסקי"ב].

ז. דבר שמכבדים בו, אבל לא מכבדים אותו בפרוסה וחתיכה אחת לבד, אלא מכבדים רק כמה חתיכות ביחד, כגון פרוסות בשר חשובות שתמיד מכבדים בכמה ביחד, או כמה חתיכות תפו"א שמגישים אותן ביחד, לדעת הט"ז [סק"י] גם כשהם פרוסות נחשבים לחהר"ל, אבל הנקוה"כ [שם] חולק שכשהם פרוסות ודאי אינם נחשבים לראויין להתכבד ובטלים, וכן מבואר בחו"ד, ובמשב"ז, ובחכמ"א.

וכשהם עדיין הם בשלמותם, לפני שחתכו אותם, לדעת הט"ז מאחר ואפשר גם לחתוך אותם לחתיכות גדולות, אפילו שהרגילות היא לחתוך אותם לפרוסות דקות, עדיין נחשב לראויין להתכבד, ולא בטלי, אבל לדעת הנקוה"כ, כל שבפועל אח"כ יחתכו אותו רק לפרוסות דקות ורק זה צורת הגשתם דהיינו כמה פרוסות ביחד, גם כשהוא עדיין שלם אינו נחשב לראוי להתכבד, ובטל, ולכן תפו"א שתמיד מגישים כמה ביחד כל אחד מהם שנאסר מאחר וכשהוא בפני עצמו אין לו מעלת ראוי להתכבד, בטל, אבל

רולדת הודו וכדו' אם לפעמים מכבדים גם בפרוסה אחת בלבד, לכו"ע כל שנתערב בעודו גדול נחשב ראוי להתכבד ולא בטל, אבל אם תמיד מכבדים בכמה פרוסות ביחד, לדעת הט"ז עדיין נחשב לראוי להתכבד, אבל לדעת הנקוה"כ לא חשיב ראוי להתכבד ובטל. כמבואר במשב"ז שם.

ח. הכניסו בשבת בטעות לתוך קדרת הטשולנט הבשרי עוד חתיכת בשר לא מבושל.

1. מה דין כל הבשר שבקדרה, ודין תפוחי האדמה ושאר המאכלים שבקדרה.
2. אם חלק מחתיכות הבשר התפרקו במשך הבישול או כשהוציאו אותם, מה דינם של החתיכות שהתפרקו.
3. האם משנה לכמה ולאיזה גודל של חתיכות התפרקו חתיכות הבשר.
4. אם מאחת מחתיכות הבשר התפרקה רק חתיכת בשר קטנה, האם אותה מותר לאכול.
5. האם יש הבדל כמה חתיכות בשר כבר התפרקו.

[ס"כ, ס"ו, ס"ז, לע"מ סק"ח, וסק"ט, חו"ל סימן ק' ביאורים סק"ו, ט"ז סקי"מ, משכ"ז סס, ט"ז סקי"ל, משכ"ז סס, משכ"ז סק"ג].

ח. חתיכה הראויה להתכבד שאינה בטילה זה רק אם איסורו מחמת עצמו, וגדר איסורו מחמת עצמו הוא כל שאין איסורו מחמת בליעות שבו. אבל שאר כל מה שבקדרה, אפילו שנבלע בו מטעם של הבשר האסור, מאחר וקיבל רק טעם של הבשר לא חשיב חהר"ל ומותר. [כמבואר ברע"א סק"ט].

אמנם גם הבשר עצמו שנאסר כולו לא כל חלקי הבשר נאסרו אלא רק החתיכות השלמות שעדיין ראויות להתכבד אסורות, אבל חתיכות בשר שהתפרקו בבישול עצמו, או בשעה שהוציאו אותם, או אפילו לא התפרקו אלא נמעכו ואינם מכובדים, אם כבר אינם בגודל ובצורה שראויין להתכבד, מותרים ממ"נ כי בין אם הם הבשר המותר וגם אם הם הבשר שנתווסף ונאסר מ"מ מאחר והתפרק וכבר אינו ראוי להתכבד בטל בשאר הבשר שהיה בקדרה ומותר. [כמבואר בשו"ע ס"ו], אבל החתיכות בשר שנשארו עדיין ראויות להתכבד אפי' שנתפרקו וקודם היו גדולים יותר לא בטלי, ואסורים. [כמבואר במשב"ז סקי"ד].

וכשחלק מהבשר התפרק ואינו ראוי להתכבד, רק אותם חתיכות שהתפרקו מותרים ממ"נ, שאם בהם הבשר האסור הרי נתבטל, וכ"ש אם אינם מהבשר האסור, אבל שאר החתיכות שנשארו ראויות להתכבד אסורות, ולא תולים שהאיסור הוא זה שנתרסק. [כמבואר במשב"ז סקי"ד].

ואם נתפרק חלק קטן מחתיכה, ושאר החתיכה נשארה עדיין שלימה וחשובה, כתב בחו"ד שגם החלק שהתפרק וכבר אינו ראוי להתכבד לא בטל, וכן מבואר במשב"ז [סקי"ד] שלא במקום הפס"מ.

ט. טיגן שניצלים גדולים וקטנים בכמה מחבתות, ונודע לו שאחת מהמחבתות היתה חלבית בת יומה, ואינו יודע איזה מהשניצלים טיגן בה.

1. מה דין כל השניצלים.
2. אם מסתפק האם השניצלים נחשבים כמנות מספיק מכובדות או לא.
3. האם יש חילוק בין אם ברור לו שגם מהאיסור וגם מההיתר יש בכל הגדלים, לבין מסתפק אולי האסורים הם רק הפרוסות הקטנות.
4. אם אח"כ נחתך שניצל אחד, מה דינו.
5. אם חלק מהשניצלים נשרפו קצת מחמת הבישול, או שהטעם שלהם נפגם קצת, אבל ראויים לאכילה, האם הם מותרים.
6. אם מרוב הבישול נתמעכו ונתרסקו קצת, או הרבה.
7. הוציא שניצל אחד מהמחבת החלבית והכניס אותו לתוך קדרה אחרת שמתבשלים בה ירקות עם מרק ואין ס' כנגדו, מה דין השניצל ודין המרק.

[ס"מ, ס"ו, ס"ז, ק"ך סק"כ, קפ"ד סס, משכ"ז סקי"מ, הגהות לע"מ סס, יד יהודה מרוך סקי"ג, ק"ך סקט"ו, קפ"ד סס, ט"ז סקי"מ, ביאור הגר"מ סקי"ז, חכמ"מ נ"ג י"ד, לע"מ סק"ט, חו"ל ק' ביאורים סק"ו].

ט. כשיש ספק האם החתיכה ראויה להתכבד או לא, מבואר ברמ"א שבטל, ובאופן שהספק מפני שכל התערובת של החתיכות לפנינו וכולם בכלל הספק האם הם מוגדרים לראוין להתכבד או אינם נחשבים לראוין להתכבד ודאי נחשב לספק חהר"ל ואינו צריך לחפש ולברר מה דעת אנשים אחרים על זה, אלא נמדד לפי הנראה כאן]כמבואר בפר"ת], וכן נראה בש"ך שתלוי לפי דעת המורה.

אבל באופן שהספק הוא כי בתערובת יש גם חהר"ל וגם שאינן ראויות להתכבד ולא ידוע האם האיסור הוא מהראויין להתכבד או אינן ראויין להתכבד, כתב בשפ"ד [סק"ב] שגם בכה"ג הכל מותר, דתלינן שהאיסור בקטנות ובטלים, והגדולות דינם כספק חהר"ל, ואם אחד מהם ידוע וברור שנחתך אח"כ, אותה חתיכה ודאי מותרת ממ"נ אם היא האיסור נתבטלה וכ"ש אם היא מההיתר, [כמבואר בס"ו], אבל במשב"ז [סקי"א] כתב, דכשאין ידוע האם האיסור היה מהחתיכות הראויות להתכבד או מהאינן ראויות, דומה לנחתכה חתיכה אחת שרק היא מותרת והשאר אסור, והרע"א שם חולק עליו דלא דמי, דרק כשידוע שהיה כאן איסור שהיה ראוי להתכבד, כשנחתכה חתיכה אחת רק אותה חתיכה מותרת ממ"נ, אבל כשלא ידוע מעולם האם האיסור שנתערב כאן היה ראוי להתכבד או שאינו ראוי להתכבד, נחשב לספק חהר"ל שמותר, [וכ"כ ביד יהודה ארוך סקי"ג].

ואם נשרף קצת ע"י הבישול, שנפגם טעמו מחמת רוב הבישול, אם הוא במצב שכבר אינו ראוי להתכבד אפי' שראוי לאכילה בטל. [כמבואר בשפ"ד סקט"ו]. ואם מרוב בישול נתרסק קצת, או הרבה, לדעת השפ"ד [סקט"ו] אפי' אם עדיין נשאר בגודל הראויה להתכבד, כבר איבד חשיבותו ואינו נחשב ראוי להתכבד, ובחכמ"א [נ"ג י"ד] כתב שכל שנתפורר בצורה וכמות שהדרך להתפורר בשעת הבישול, נחשב עדיין לחהר"ל, אבל בביאור הגר"א [סקי"ז] מבואר שכל שלא נאבדה צורתו לגמרי נשאר עדיין עליו שם ראוי להתכבד.

ואם הוציא שניצל אחד והכניסו לתוך קדרה אחרת שמתבשל בה מרק ונתרסקה או הוציאוה, מבואר ברע"א [סק"ט] שהקדרה מותרת דנשאר בה רק פליטה ולא גרע מנתרסקה, אבל בחו"ד כתב שכל שהחתיכה עצמה קיימת בעולם א"א להתיר פליטתה ולאסור אותה עצמה, ולכן הכל אסור.